

13. Рибчук О. Психогенні розлади військовослужбовців: історія та сучасність. Вісник Національного університету оборони України. 2020. Т. 51. № 1. С. 118–123.
14. Філіпович В., Бачинська С., Протас О. Психологічна підтримка постраждалих під час воєнних дій. Перспективи та інновації науки. 2022. № 7(12). С. 625–637.
15. Черних О., Волков Д. Критерії та норми психічного здоров'я. Theoretical and practical aspects of modern scientific research. 2021. Т. 2. С. 111–113
16. Шелестова О. Межові психічні розлади та розлади адаптації (диференційна діагностика опис випадків). Herald of Kiev institute of business and technology. 2021. Т. 46. № 4. С. 74–81. Шинкаренко І., Міна Р., Лукомська А. Адиктивна (залежна) поведінка як форма девіантної поведінки. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. Т. 6. № 6. С. 560–566.
17. Яцина О. Вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації психіки дітей та підлітків. Наукові перспективи. 2022. № 7(25). С. 554–567.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Пошукова система Google Академія (Google Scholar). URL: <http://scholar.google.com>.
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

**Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету
«Одеська юридична академія»**

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

*навчально-методичний
посібник*

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня; галузь знань - 08
«Право», спеціальність - 081 «Право»

**Чернівці
2024**

УДК 340.13:159.9(075.8)

ББК 88.5я73 + 67.0я73

Рекомендовано до друку рішенням кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» (Протокол № 2 від 29 серпня 2024 року)

Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» (Протокол № 2 від 2 вересня 2024 року)

Рецензенти:

Письменський Є. О. – доктор юридичних наук, професор кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила»

Возняковська К. А. – доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри цивільного, господарського права та приватно-правових дисциплін Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

Юридична психологія: навчально-методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня; галузь знань - 08 «Право», спеціальність - 081 «Право»/ Укл.: Цуркан-Сайфуліна Ю.В. Чернівці, 2024. 68 с.

88.5я73 + 67.0я73

© ЧННЮІ НУ «ОЮА», 2024
© Цуркан-Сайфуліна Ю.В, 2024

- Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. 2020. Випуск 8. С. 120-133.
2. Галич М.Ю. Особливості динаміки емоційних станів поліцейських-учасників операції об'єднаних сил у реабілітаційний період: дис. ... канд. психол. наук : 053. Київ, 2020. 207 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/17885>.
  3. Гаркуша І.В., Дубінський С.В. Щодо проблеми життєвої кризи особистості. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2022. Вип. № 1(23). С. 49-58. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2022/1/7.pdf>.
  4. Гончарова Є., Беляєва О., Костенко В. [та ін.] Формування адаптації студентів-першокурсників до освітнього середовища закладів вищої освіти. Молодь і ринок. 2023. № 6-7. С. 84-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2023_6-7_17.
  5. Гундєртайло Ю.Д. Практики психогігієни в умовах війни. Виміри особистісних трансформацій: матеріали V Всеукр. наук.-практ. сем. (Чернівці, 3 листоп. 2022 р.). Чернівці : Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. С. 59–62.
  6. Донченко О.А., Титаренко Т.М. Особистість: конфлікт, гармонія. Вид. 4-е. Київ, 2020. 175 с.
  7. Єрезненко М., Цимбал Т. Вплив війни на здоров'я українців. Grail of science. 2023. No 24. С. 416–417.
  8. Маліновська Н., Андрійчук І. Як впливає стрес на здоров'я людини в умовах війни. Scientific Collection «InterConf». 2022. No 122. С. 262–265.
  9. Остроухова М.М., Кугєпова-Бредун В.Ю. Оцінка впливу травматичної події на військовослужбовців та цивільне населення в сучасних умовах війни. In Science and technology: problems, prospects and innovations: 5th International scientific and practical conference (February 16–18, 2023). CPN Publishing Group, Osaka, Japan, 2023. С. 232–238.
  10. П'янківська Л. Вплив наслідків війни на психічне здоров'я людини: огляд зарубіжних досліджень. Collection of scientific papers «Scientia». (April 1, 2022). Kraków, Poland, 2022. С. 79–81.
  11. Проданова О.М. Мотиваційні ресурси особистості та переживання кризового стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. No 4. С. 145–149. (Серія «Психологія»).
  12. Пророк Н., Царенко Л., Бойко С. Адаптація, дезадаптація, розлади адаптації: питання термінології. Грааль науки. 2021. No 9. С. 373–381.

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/42811/1/Oblovatska_JP_FPMV.pdf

18. Озерський І.В. Юридична психологія–джерело права. Тези доповідей. ЧНУ, 2024. С. 162–178. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2516/1/%D0%9C%D0%A7-%D0%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE.pdf#page=162>
19. Пашковська Л.О., Яременко Т.О. Судово-психологічна експертиза: новітні методи і техніки. Чернівці: Рута, 2024. С. 145–160. URL: <https://dspace.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5567/Pashkovska2024.pdf>
20. Савчук Н.О., Коваленко Л.В. Психологія комунікації у юридичній практиці. Збірник наукових праць НЮУ ім. Ярослава Мудрого. 2023. С. 204–217. URL: <https://legalspace.org.ua/zbirnyk2023.pdf>
21. Сахно В.М. Розвиток юридичної психології в умовах деструктивних тенденцій. Збірник тез, Одеса, 2022. С. 122–135. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ee269454-b719-4113-abe5-e32d2b1f1713/content#page=122>
22. Сидоренко М.В. Судово-психологічна експертиза: теоретичні основи і практика. Одеса: Юридична література, 2023. С. 115–128. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8978/1/Sidorenko2023.pdf>
23. Ситник А.В. Психологічна підтримка юристів у роботі з потерпілими. Харків: Право, 2023. С. 112–126. URL: <https://dspace.univ.kharkiv.ua/bitstream/123456789/2164/1/%D0%A1%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202023.pdf>
24. Цуркан-Сайфуліна Ю. В. Особливості надання первинної психологічної допомоги під час війни. «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія». 2022. № 13(1). С. 96-108. DOI: [http://dx.doi.org/10.31548/hspedagog13\(1\).2022.96-108](http://dx.doi.org/10.31548/hspedagog13(1).2022.96-108)
25. Шевчук Р.С. Психологічна підготовка юристів для роботи в екстремальних умовах. Вісник НАВС. 2022. С. 99–114. URL: <https://dspace.navs.edu.ua/jspui/bitstream/handle/123456789/1122/Shevchuk2022.pdf>

Допоміжна:

1. Варбан Є.О. Життєва криза: поняття, концепції та прояви. Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць КПНУ імені

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Опис навчальної дисципліни.....	7
Тематичний план навчальної дисципліни.....	8
Глосарій.....	10
Плани семінарських і практичних занять.....	13
Завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів.....	17
Інтерактивні вправи.....	21
Теми доповідей.....	25
Тести.....	29
Кейси.....	44
Контрольні питання з навчальної дисципліни.....	56
Питання до Заліку.....	61
Список рекомендованих джерел до вивчення навчальної дисципліни.....	63

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Юридична психологія» є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня.

Актуальність та необхідність вивчення дисципліни «Юридична психологія» зумовлена її ключовою роллю у забезпеченні ефективного розуміння психологічних аспектів правової діяльності. В умовах сучасних соціальних і правових викликів особливого значення набуває дослідження психологічних процесів, що впливають на правову поведінку, взаємодію між учасниками правових відносин, а також на формування та функціонування правосвідомості.

Дисципліна спрямована на формування у студентів цілісного розуміння взаємозв'язків між правом і психологією, ролі психологічних чинників у юридичній практиці. Особлива увага приділяється вивченню психологічних основ правопорушень, поведінки осіб у кризових ситуаціях, а також особливостей психологічної взаємодії між правниками та клієнтами, свідками, підозрюваними й іншими учасниками правового процесу.

В рамках навчальної дисципліни вивчаються ключові аспекти юридичної психології: структура та функції правосвідомості, механізми формування правової поведінки, основи психології судочинства, психологічні основи кримінальної та деліктної поведінки. Практичний компонент курсу спрямований на розвиток навичок аналізу психологічних аспектів правових ситуацій, розв'язання конфліктів та ефективної комунікації у правовій сфері.

Вивчення цього курсу сприяє підвищенню рівня професійної компетентності студентів, допомагає формувати навички психологічного аналізу поведінки та прийняття рішень у складних правових ситуаціях. Здобуті знання дадуть змогу майбутнім фахівцям ефективно взаємодіяти з різними суб'єктами правових відносин, розуміти психологічні аспекти правової діяльності, а також аналізувати вплив психологічних факторів на формування і дотримання правових норм.

Компетентності, які мають бути сформовані у результаті опанування навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

- https://dpspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/2232/1/%D0%A2%D0%9D%D0%A3_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F_4_2021%20%281%29.pdf#page=60
8. Гусарев С., Клапаред А.Д. Проблема діяльності в юридичній психології. Вчені записки НАН України. 2021. С. 60–72. URL: https://dpspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/2232/1/%D0%A2%D0%9D%D0%A3_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F_4_2021%20%281%29.pdf#page=60
9. Карпюк С.В. Використання психологічних знань у слідчій та судовій практиці. Звіт кафедри кримінального права. 2023. С. 142–153. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/document/228525#page=142>
10. Корженко М.П. Психологія правової поведінки: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. С. 121–138. URL: <https://jurinter.com.ua/book/pdf2023.pdf>
11. Кравець І.М. Психологія неповнолітніх правопорушників: аналіз причин і наслідків. Науковий вісник Одеської юридичної академії. 2023. С. 53–65. URL: <https://dpspace.odua.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5678/1/Kravets2023.pdf>
12. Кушнір В.В. Профілактика правопорушень серед молоді: соціально-психологічні аспекти. Харків: Основа, 2023. С. 67–82. URL: <https://dpspace.kharkiv.ua/repository/12345/2023.pdf>
13. Левченко О.В., Гармаш В.С. Психологія етичних дилем у юридичній практиці. Київ: Наукова думка, 2022. С. 93–105. URL: <https://science.kiev.ua/research2022.pdf>
14. Малий В.О., Бондаренко С.П. Кримінальна психологія: сучасний погляд на психологічні аспекти злочинної поведінки. Київ: Академія внутрішніх справ, 2022. С. 89–105. URL: https://maup.com.ua/assets/files/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2%D0%95%D0%97_2022.pdf#page=89
15. Марченко Д.О. Пенітенціарна психологія у викликах сучасності. Чернівці: Рута, 2024. С. 152–167. URL: <https://dpspace.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5567/Marchenko2024.pdf>
16. Матвієнко Л.А., Кравчук С.О. Психологія злочинних груп: сучасні тенденції і дослідження. Львів: Львівський університет, 2022. С. 45–60. URL: <https://law.lnu.edu.ua/research/matviyenko2022.pdf>
17. Обловацька Н.О. Вступ до юридичної професії. Київ: КНУ ім. Шевченка, 2022. URL:

7. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

8. Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими : наказ Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 р. № 2300/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13>

Підручники, посібники, наукові праці:

1. Tsurkan-Saifulina Y. V. Social and psychological rehabilitation of war veterans. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series «Pedagogy and Psychology», Vol.8, No.4, 96-104. DOI: 10.52534/msu-pp.8(3).2022.96-104
2. Tsurkan-Saifulina Y. V. The psychological ability to perceive the world in conditions of danger. Social & Legal Studios. 2022. Vol. 5, No. 4, 56-63. DOI: 10.32518/2617-4162-2022-5-4-56-63
3. Tsurkan-Saifulina Y. V., Aksani Y. D. Theoretical investigation of the features of current fears of modern young people. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series «Pedagogy and Psychology», Vol. 8, No. 3, 2022. p. 74-80. DOI: 10.52534/msu-pp.8(2).2022.74-80
4. Tsurkan-Saifulina Y. V., Stupak M. H. Psychological Readiness as a Component of Professional Training of Future Lawyers. Social and Legal Studios. 2022. Vol. 5, No. 3, 76-82. DOI: 10.32518/2617-4162-2022-5-3-76-82
5. Гарькавець С.О. Особливості кримінальної психології у воєнний час. Наукові читання пам'яті Ганса Гросса. 2023. С. 124–132. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9675/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202023%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%83.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Гарькавець С.О., Цільмак О.М. Юридична психологія в обличчях: довідник. Одеса: НУ «ОЮА», 2023. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/f5eb029b-6947-41bb-9bfa-7f324e740727/download>
7. Горіна О.Т. Пенітенціарна психологія. Навчальний посібник. ДДУВС, 2023. С. 134–146. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/13446/1/%D0%93%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E.%D0%A2.%20%D0%9C%D0%A0%20%D0%B7%20%D0%9F%D0%B5%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D1>

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Спеціальні компетентності:

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини

ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, ідіяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 11. Мати базові навички риторики.

ПРН 12 Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 17 Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди

Завдання

- Ознайомити студентів з основами юридичної психології, її предметом, структурою та методами;
- Розкрити механізми формування правосвідомості, правової поведінки та впливу психологічних факторів на правові рішення;
- Вивчити особливості психології правопорушень, мотивації деліктної поведінки та механізми профілактики правопорушень;

- Дослідити психологічні аспекти судової діяльності, комунікації у процесі правозастосування, включаючи взаємодію з підозрюваними, свідками, потерпілими та іншими учасниками процесу;
- Навчити студентів застосовувати психологічні знання для аналізу правових ситуацій, розв'язання конфліктів та прийняття ефективних рішень у правовій практиці;
- Розвинути навички роботи з психологічними тестами, аналізу особистісних характеристик та прогнозування поведінки осіб у правових ситуаціях;
- Ознайомити студентів з основними психологічними моделями комунікації та їх використанням у правничій діяльності;
- Розглянути сучасні виклики юридичної психології, кризові ситуації, інформаційну безпеку та інші аспекти.

Результати навчання. Після успішного завершення курсу студенти зможуть:

- Знати основи юридичної психології, її ключові категорії, методи та підходи;
- Розуміти вплив психологічних факторів на правову свідомість, поведінку та прийняття рішень;
- Аналізувати причини правопорушень, прогнозувати поведінку осіб у правових ситуаціях та пропонувати заходи профілактики;
- Використовувати знання психологічних аспектів комунікації для ефективної взаємодії з учасниками правових відносин;
- Застосовувати психологічні знання для розв'язання конфліктів, підтримання правопорядку та забезпечення справедливості;
- Інтерпретувати результати психологічного аналізу для прийняття обґрунтованих правових рішень;
- Підвищувати рівень професійної комунікації та використовувати етичні стандарти у правничій діяльності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 (23. 07. 96). Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
5. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України від 17 березня 2011 р. № 3160-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>.
6. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

21. Поняття правової поведінки
22. Структура правової поведінки
23. Види правової поведінки
24. Мотивація правової поведінки
25. Роль соціальних інститутів у формуванні правової поведінки
26. Девіантна поведінка: поняття та причини
27. Делінквентна поведінка: види та особливості
28. Психологічні риси правопорушників
29. Соціальні чинники правопорушень
30. Особливості рецидивної поведінки
31. Психологічний портрет юриста
32. Професійна спрямованість юриста
33. Особистісні якості правника
34. Емоційна стійкість юриста
35. Психологічна підготовка юриста
36. Професійна деформація: поняття та причини
37. Запобігання професійній деформації
38. Адаптація юриста до професійного середовища
39. Комунікативні навички в юридичній сфері
40. Конфлікти у професійній діяльності юриста
41. Мотиви злочинної поведінки
42. Соціальні та особистісні фактори злочинності
43. Стадії злочинної дії
44. Співучасть у злочині: психологічні особливості
45. Вплив лідера у злочинній групі
46. Постзлочинна поведінка
47. Почуття провини та страх перед покаранням
48. Поведінка рецидивістів
49. Особливості підліткового віку
50. Причини правопорушень серед підлітків
51. Профілактика злочинності серед неповнолітніх
52. Психологічна допомога підліткам із девіантною поведінкою
53. Розслідування злочинів за участю неповнолітніх
54. Психологія допиту неповнолітніх
55. Адаптивні методи комунікації з дітьми
56. Поняття віктимності
57. Психологічна характеристика потерпілого
58. Техніки допиту потерпілого та свідка
59. Віктимологія в кримінальному процесі
60. Посттравматичні реакції потерпілих

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вид заняття	Загальна кількість годин (ДФ)	Загальна кількість годин (ЗФ)
лекції	14	10
семінарські заняття	16	6
індивідуальна робота	16	26
самостійна робота	44	48
всього	90	90
Залік	+	+

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.	Юридична психологія як наука
Тема 2.	Історія розвитку юридичної психології
Тема 3.	Психологічні основи правової поведінки
Тема 4.	Психологічні аспекти особистості в юридичній діяльності
Тема 5.	Психологія спілкування у професійній діяльності юриста
Тема 6.	Кризові стани та їх подолання в юридичній діяльності
Тема 7.	Психологія злочинної поведінки
Тема 8.	Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників
Тема 9.	Психологія потерпілого та віктимологія
Тема 10.	Психологія злочинних груп і організованої злочинності
Тема 11.	Психологія слідчої та прокурорської діяльності
Тема 12.	Психологія судової діяльності
Тема 13.	Психологічні засади адвокатської діяльності
Тема 14.	Судово-психологічна експертиза
Тема 15.	Пенітенціарна психологія
Тема 16.	Психологія поведінки натовпу
Тема 17.	Психологія етичних дилем в юридичній практиці
Тема 18.	Психологія роботи в екстремальних умовах
Тема 19.	Профілактика правопорушень серед молоді

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття юридичної психології
2. Об'єкт юридичної психології
3. Предмет юридичної психології
4. Значення юридичної психології в правозастосуванні
5. Місце юридичної психології в системі наук
6. Зв'язок юридичної психології з правознавством
7. Методи юридичної психології
8. Психодіагностичні методи у юридичній практиці
9. Принципи юридичної психології
10. Етичність у юридико-психологічних дослідженнях
11. Становлення юридичної психології як науки
12. Основні етапи розвитку юридичної психології
13. Юридична психологія в Україні
14. Внесок зарубіжних науковців у розвиток юридичної психології
15. Вплив радянської школи на формування юридичної психології
16. Сучасні тенденції розвитку юридичної психології
17. Перспективи юридичної психології в умовах цифровізації
18. Внесок Платона й Аристотеля у розвиток правової думки
19. Теорії З. Фрейда у юридичній психології
20. Роль українських науковців у формуванні дисципліни

3. Які основні методи профілактики правопорушень серед молоді?
4. Як психологічний вплив може змінити правову поведінку підлітків?
5. Які чинники підвищують ризик девіантної поведінки у молоді?
6. Як розвивати правову свідомість у підлітків?
7. Які програми ресоціалізації молоді є найбільш ефективними?
8. Як правоохоронні органи можуть працювати з молоддю для запобігання правопорушенням?

20. Психологічна підготовка та розвиток професійних якостей юриста

1. Які особливості формування професійної самосвідомості юриста?
2. Як розвинути комунікативні навички у правовій діяльності?
3. Які методи психологічної підготовки використовуються у юридичній сфері?
4. Як тренінги можуть впливати на розвиток професійних компетенцій юриста?
5. Які психологічні риси важливі для успішної юридичної практики?
6. Як емоційний інтелект впливає на роботу юриста?
7. Яку роль відіграє самоосвіта у розвитку правника?
8. Як можна ефективно поєднувати теоретичні знання та практичні навички у юридичній діяльності?

21. Психологія правової підтримки в умовах війни та післявоєнної відбудови

1. Які психологічні виклики постають перед юристами під час війни?
2. Як юрист може допомогти потерпілим у війні з психологічної точки зору?
3. Які основні психологічні потреби мають постраждалі від воєнних злочинів?
4. Як юридична підтримка може допомогти у процесі реабілітації військових?
5. Які методи правової та психологічної допомоги можуть бути ефективними у поствоєнний період?
6. Як зберегти психологічну стійкість при роботі з воєнними злочинами?
7. Яку роль відіграє психологічна адаптація для правників у період післявоєнної відбудови?
8. Як можна підвищити довіру до правової системи у післявоєнний час?

Тема 20.	Психологічна підготовка та розвиток професійних якостей юриста
Тема 21.	Психологія правової підтримки в умовах війни та післявоєнної відбудови

ГЛОСАРІЙ

Адаптація – процес пристосування особистості до нових умов середовища.

Агресія – форма поведінки, спрямована на завдання шкоди іншій особі.

Адвокатська етика – сукупність морально-етичних норм адвокатської діяльності.

Акселерація – прискорений психофізичний розвиток неповнолітніх.

Алібі – доказ відсутності особи на місці злочину.

Атрибуція – процес пояснення поведінки інших людей.

Аутогенне тренування – метод саморегуляції психоемоційного стану.

Віктимізація – процес перетворення особи на жертву злочину.

Віктимність – схильність особи до потрапляння в ситуації злочину.

Відповідальність – обов'язок особи відповідати за свої дії.

Виправна психологія – розділ юридичної психології про ресоціалізацію засуджених.

Виправна установа – місце виконання покарання у вигляді позбавлення волі.

Гіпноз – змінений стан свідомості, що використовується у психологічних дослідженнях.

Групова динаміка – зміни, що відбуваються у соціальній групі.

Груповий конформізм – підпорядкування поведінки індивіда груповим нормам.

Девіантна поведінка – відхилення від соціально прийнятих норм.

Делінквентна поведінка – протиправна поведінка особи.

Деперсоналізація – порушення самоідентифікації особистості.

Деструктивна поведінка – руйнівні форми поведінки.

Детектор брехні – прилад для фіксації фізіологічних реакцій під час опитування.

Диференціація покарання – індивідуалізація відповідальності залежно від обставин.

Допит – процес отримання інформації від підозрюваних або свідків.

Емпатія – здатність розуміти емоційний стан інших людей.

Емоційне вигорання – стан виснаження через професійні навантаження.

Етика юриста – система моральних норм у юридичній професії.

Залежна поведінка – поведінка, обумовлена залежністю (алкоголь, наркотики тощо).

Засуджений – особа, яка відбуває покарання за вчинений злочин.

Злочинна група – об'єднання осіб для спільного вчинення злочинів.

Злочинна мотивація – причини та спонукання до вчинення злочину.

5. Як мікросередовище у виправних закладах впливає на поведінку засуджених?

6. Чому ресоціалізація є важливим етапом після відбування покарання?

7. Які особливості психологічної адаптації мають жінки-засуджені?

8. Як можна зменшити рівень рецидивної злочинності за допомогою психології?

16. Психологія поведінки натовпу

1. Які психологічні механізми впливають на поведінку натовпу?

2. Чим відрізняються спонтанний і організований натовп?

3. Як масова свідомість впливає на індивідуальну поведінку?

4. Які методи контролю натовпу застосовуються правоохоронцями?

5. Як запобігти агресивним проявам у масових зібраннях?

6. Які чинники сприяють виникненню масових заворушень?

7. Як натовп може впливати на безпеку громадян?

8. Яку роль відіграє інформаційний вплив у формуванні настроїв натовпу?

17. Психологія етичних дилем в юридичній практиці

1. Які основні етичні норми в юридичній діяльності?

2. Як етичні дилеми впливають на психологічний стан юриста?

3. Які методи розв'язання етичних конфліктів існують?

4. Як психологічний тиск може вплинути на рішення юриста?

5. Чому моральні принципи є важливими у правозастосуванні?

6. Які ситуації найчастіше спричиняють етичні дилеми у судовій практиці?

7. Як юридична етика пов'язана з психологією довіри до правосуддя?

8. Які приклади етичних дилем найчастіше виникають у юридичній сфері?

18. Психологія роботи в екстремальних умовах

1. Які особливості психологічної підготовки юристів до роботи в екстремальних умовах?

2. Як стрес впливає на прийняття рішень у юридичній діяльності?

3. Які реакції можуть виникати у юристів при роботі в кризових ситуаціях?

4. Які методи психологічної саморегуляції є найефективнішими у стресових умовах?

5. Як юридичні працівники можуть підтримувати психоемоційну стійкість?

6. Які механізми психологічного захисту допомагають у роботі під високим тиском?

7. Які типові помилки юристів у стресових ситуаціях та як їх уникнути?

8. Як можна запобігти професійному вигоранню в юридичній сфері?

19. Профілактика правопорушень серед молоді

1. Які психологічні особливості необхідно враховувати при роботі з молоддю?

2. Як соціальні інститути (сім'я, школа, ЗМІ) впливають на правову поведінку молоді?

5. Які методи використовуються для психологічного аналізу підозрюваного?
6. Чому важливі комунікативні навички у роботі прокурора?
7. Як психологічний стрес впливає на роботу слідчого?
8. Які техніки психологічного впливу застосовуються під час слідчих дій?

12. Психологія судової діяльності

1. Які основні психологічні особливості судового процесу?
2. Як комунікативні навички впливають на роботу судді?
3. Яку роль відіграє психологія при винесенні судових рішень?
4. Як можна подолати психологічний тиск у судовій діяльності?
5. Які етичні та психологічні проблеми виникають у суддів під час роботи?
6. Як судова промова впливає на рішення суду?
7. Які методи психологічного впливу використовуються під час дебатів?
8. Як психологічні фактори впливають на поведінку учасників судового процесу?

13. Психологічні засади адвокатської діяльності

1. Які психологічні особливості має адвокат у судовому процесі?
2. Як психологічна підготовка впливає на ефективність адвоката?
3. Які стратегії захисту застосовуються адвокатами в суді?
4. Як взаємодія з клієнтами впливає на психологічний стан адвоката?
5. Які основні прийоми переконання використовуються у захисній промові?
6. Як психологічна стійкість допомагає адвокату у конфліктних ситуаціях?
7. Як емоційний інтелект впливає на адвокатську діяльність?
8. Які основні принципи психологічної етики адвоката?

14. Судово-психологічна експертиза

1. Які підстави для призначення судово-психологічної експертизи?
2. Які існують види судово-психологічних експертиз?
3. Як проходить процедура проведення судово-психологічної експертизи?
4. Які особливості має експертиза щодо неповнолітніх?
5. Як оцінюються результати судово-психологічної експертизи?
6. Які помилки можуть виникати при проведенні експертизи?
7. Яку роль відіграє психолог у кримінальному процесі?
8. Як результати психологічної експертизи впливають на судові рішення?

15. Пенітенціарна психологія

1. Як психологія впливає на ресоціалізацію засуджених?
2. Які основні психологічні проблеми виникають у засуджених в умовах ізоляції?
3. Як пенітенціарна система впливає на психіку ув'язнених?
4. Які методи психологічної допомоги застосовуються у виправних установах?

Ідентифікація особистості – процес встановлення особи за певними ознаками.

Ілюзія контролю – хибне уявлення про контроль над ситуацією.

Імпульсивність – схильність до необдуманих дій.

Індукція – психологічний вплив на іншого для прийняття певних рішень.

Інсайт – раптове усвідомлення рішення проблеми.

Інтерв'ю – метод збору інформації у психологічних дослідженнях.

Когнітивний дисонанс – суперечність між знаннями та поведінкою.

Кримінальна відповідальність – юридичні наслідки вчинення злочину.

Кримінальна психологія – розділ юридичної психології про злочинну поведінку.

Кримінальне мислення – система переконань злочинців.

Кримінальне правопорушення – діяння, що порушує закон.

Лідерство – здатність впливати на інших осіб.

Маніпуляція – прихований психологічний вплив.

Масова поведінка – дії великої групи людей.

Мотивація злочину – спонукальні причини злочинної поведінки.

Негативізм – опір впливу чи змінам.

Невербальна комунікація – передача інформації без слів.

Неосудність – нездатність усвідомлювати свої дії через психічний розлад.

Обвинувачений – особа, якій пред'явлено обвинувачення.

Обман – свідомо дезінформація іншої особи.

Оперативна психологія – вивчення психологічних аспектів оперативно-розшукової діяльності.

Пам'ять свідка – здатність запам'ятовувати обставини злочину.

Пенітенціарна психологія – психологічні аспекти виправної системи.

Переконання – метод впливу на думку іншої людини.

Підозрюваний – особа, щодо якої є підозра у злочині.

Поведінковий профіль – психологічний портрет особи за її діями.

Постзлочинна поведінка – дії особи після вчинення злочину.

Психологічний вплив – методи зміни поведінки особи.

Психологічна експертиза – оцінка психічного стану особи.

Психологічний пресинг – застосування психологічного тиску.

Психологічна травма – наслідки стресових ситуацій.

Ресоціалізація – повернення особи до нормального соціального життя.

Рецидив – повторне вчинення злочину.

Саморегуляція – здатність контролювати власний стан.

Самозахист – дії для уникнення небезпеки.

Свідчення – покази особи в рамках слідчих дій.

Слідча помилка – неправильні дії під час розслідування.

Соціальна адаптація – пристосування до соціальних умов.

Соціальний контроль – механізми регулювання поведінки.

Співучасть – участь кількох осіб у злочині.

Стрес – реакція на складні ситуації.

Судова психологія – психологічні аспекти судового процесу.

Судовий розгляд – процес вирішення справи у суді.

Умисел – свідомо спрямованість на вчинення злочину.

Фрустрація – стан розчарування через неможливість досягти мети.

Хибні спогади – спотворене відтворення подій.

Шахрайство – злочин, пов'язаний з обманом.

Юридична деонтологія – наука про етичні норми юриста.

Юридична особа – суб'єкт правовідносин.

Юридична психологія – наука про психологічні аспекти права.

Ятрогенія – негативний психологічний вплив лікаря чи експерта.

5. Як можна профілакувати правопорушення через психологічні методи?

6. Які особистісні риси сприяють правопорушенням?

7. Яку роль відіграє мораль у формуванні правової поведінки?

8. Як правова поведінка змінюється під впливом соціального середовища?

4. Психологічні аспекти особистості в юридичній діяльності

1. Які психологічні особливості має особистість юриста?

2. Які якості необхідні для успішної юридичної діяльності?

3. Що таке професійна деформація, і як її уникнути?

4. Які фактори сприяють розвитку стресу у юристів?

5. Як соціальне середовище впливає на психологію юриста?

6. Які методи використовуються для підготовки юристів до стресових ситуацій?

7. Чому емоційна стійкість важлива у юридичній практиці?

8. Як юрист може підтримувати психологічну рівновагу?

5. Психологія спілкування у професійній діяльності юриста

1. Які особливості ділового спілкування у юридичній сфері?

2. Яку роль відіграють невербальні засоби комунікації в роботі юриста?

3. Як юрист повинен будувати спілкування з різними категоріями громадян?

4. Які стратегії ефективного спілкування використовуються у конфліктах?

5. Як розвинути навички активного слухання у юридичній практиці?

6. Які техніки переконання використовуються у судових процесах?

7. Як запобігти маніпуляціям у юридичному спілкуванні?

8. Які психологічні методи допомагають ефективно вести переговори?

6. Кризові стани та їх подолання в юридичній діяльності

1. Що таке кризові стани, і які їх основні види?

2. Як стрес впливає на ефективність юридичної діяльності?

3. Які механізми психологічної адаптації до кризових ситуацій?

4. Як юристу уникати емоційного вигорання?

5. Які стратегії саморегуляції ефективні для юристів?

6. Яку роль відіграє психологічна підтримка в юридичній діяльності?

7. Як конфлікти можуть впливати на психологічний стан юриста?

8. Які методи профілактики стресу використовуються у правничій діяльності?

Модуль III. Практичні аспекти юридичної психології

11. Психологія слідчої та прокурорської діяльності

1. Які основні психологічні особливості слідчої діяльності?

2. Як особистісні характеристики слідчого впливають на ефективність розслідування?

3. Які фактори визначають успішність проведення допиту?

4. Як психологічні аспекти впливають на сприйняття слідчим місця злочину?

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I. Теоретичні основи юридичної психології

1. Юридична психологія як наука

1. Що є об'єктом та предметом юридичної психології?
2. Яке місце займає юридична психологія в системі наук?
3. Які основні методи використовуються в юридичній психології?
4. Які принципи є ключовими у юридичній психології?
5. Як психологічні знання допомагають у юридичній практиці?
6. У чому полягає відмінність юридичної психології від загальної психології?
7. Які сфери діяльності охоплює юридична психологія?
8. Як юридична психологія може допомогти у розслідуванні злочинів?

2. Історія розвитку юридичної психології

1. Які основні етапи становлення юридичної психології?
2. Як розвивалася юридична психологія у світі?
3. Які вчені зробили вагомий внесок у розвиток юридичної психології?
4. Як змінювалися погляди на юридичну психологію в Україні?
5. Які сучасні тенденції розвитку юридичної психології?
6. Яка роль правозастосування у розвитку юридичної психології?
7. Як вплинула криміналістика на юридичну психологію?
8. Які виклики стоять перед юридичною психологією в 21 столітті?

3. Психологічні основи правової поведінки

1. Що таке правова поведінка та які її основні елементи?
2. Які мотиваційні фактори визначають правову поведінку людини?
3. Чим відрізняється девіантна поведінка від делінквентної?
4. Які соціальні чинники сприяють правопорушенням?

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

1. Юридична психологія як наука

- 1.1 Об'єкт і предмет юридичної психології
- 1.2 Місце юридичної психології в системі наук
- 1.3 Основні методи юридичної психології
- 1.4 Принципи та методологічні основи юридичної психології

2. Історія розвитку юридичної психології

- 2.1 Становлення юридичної психології: основні етапи
- 2.2 Розвиток юридичної психології у світі та в Україні
- 2.3 Внесок видатних науковців у становлення юридичної психології
- 2.4 Сучасні тенденції та перспективи юридичної психології

3. Психологічні основи правової поведінки

- 3.1 Поняття правової поведінки та її структура
- 3.2 Мотиваційні аспекти правової поведінки
- 3.3 Девіантна та делінквентна поведінка: поняття та види
- 3.4 Психологічні особливості правопорушників

4. Психологічні аспекти особистості в юридичній діяльності

- 4.1 Психологічний аналіз особистості юриста
- 4.2 Професійна спрямованість, здібності та особистісні якості юриста
- 4.3 Психологічна підготовка та соціально-психологічні аспекти діяльності юриста
- 4.4 Професійна деформація: причини та шляхи подолання

5. Психологія спілкування у професійній діяльності юриста

- 5.1 Поняття та особливості ділового спілкування
- 5.2 Невербальні засоби комунікації
- 5.3 Психологія спілкування з різними категоріями громадян
- 5.4 Конфлікти в юридичній практиці: запобігання та управління

6. Кризові стани та їх подолання в юридичній діяльності

- 6.1 Поняття та види кризових станів
- 6.2 Стрес, фрустрація та адаптаційний синдром
- 6.3 Методи подолання професійного стресу та емоційного вигорання
- 6.4 Психологічна підтримка та саморегуляція у професійній діяльності

Модуль II. КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

7. Психологія злочинної поведінки

- 7.1 Мотиви та механізми злочинної поведінки

- 7.2 Структура злочинної дії та її стадії
- 7.3 Психологічні аспекти співучасті в злочині
- 7.4 Постзлочинна поведінка та роль мотиваційних факторів

8. Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників

- 8.1 Психологічна характеристика підліткового віку
- 8.2 Мотиви та причини правопорушень серед неповнолітніх
- 8.3 Профілактика злочинності серед неповнолітніх

8.4 Психологічні аспекти розслідування злочинів за участю неповнолітніх

9. Психологія потерпілого та віктимологія

- 9.1 Поняття та види віктимності
- 9.2 Психологічна характеристика потерпілого
- 9.3 Психологія допиту потерпілого та свідка
- 9.4 Віктимологічні аспекти у кримінальному процесі

10. Психологія злочинних груп і організованої злочинності

- 10.1 Поняття та види злочинних груп
- 10.2 Психологічні характеристики організованих злочинних угруповань
- 10.3 Механізми формування злочинної групи
- 10.4 Психологічні методи боротьби з організованою злочинністю

Модуль III. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

11. Психологія слідчої та прокурорської діяльності

- 11.1 Психологічні особливості слідчої діяльності
- 11.2 Психологія огляду місця події, допиту, обшуку
- 11.3 Вплив особистісних характеристик слідчого на розслідування
- 11.4 Психологія пред'явлення до впізнання та судово-психологічні аспекти

12. Психологія судової діяльності

- 12.1 Психологічна характеристика судового процесу
- 12.2 Психологія судді та комунікативні навички
- 12.3 Судова промова, дебати та ухвалення рішень
- 12.4 Психологічні аспекти судових конфліктів і етика судової діяльності

13. Психологічні засади адвокатської діяльності

- 13.1 Психологічні особливості адвоката у судовому процесі
- 13.2 Психологічна підготовленість адвоката до захисної промови
- 13.3 Відносини адвоката з іншими учасниками процесу
- 13.4 Етика адвоката і психологічні прийоми захисту

14. Судово-психологічна експертиза

- a. 14.1 Підстави призначення судово-психологічної експертизи
- b. 14.2 Види судово-психологічних експертиз
- c. 14.3 Процедура проведення експертизи та оцінка результатів

Адвокат розуміє, що якщо він не втримає контроль над емоціями, то судовий процес піде не на користь його клієнту.

Запитання для обговорення:

- Як юридична психологія допомагає розвинути навички ведення переговорів?
- Які психологічні техніки допоможуть зберігати холонокровність у стресових ситуаціях?
- Як будувати стратегію взаємодії з агресивними опонентами у суді?

Тема 21. Психологія правової підтримки в умовах війни та післявоєнної відбудови

Кейс 1: Юридична допомога потерпілим від воєнних злочинів

Ситуація:

До юриста звернулася жінка, яка пережила воєнний злочин (насильство з боку військових під час окупації). Вона боїться розповідати про подію, не хоче брати участь у слідстві та унікальному публічних виступів.

Юрист має знайти спосіб захистити її права, не змушуючи її проходити повторну травматизацію.

Запитання для обговорення:

- Як юридична психологія може допомогти юристу у роботі з жертвами воєнних злочинів?
- Які техніки допоможуть встановити довіру з потерпілою?
- Чи є альтернативні методи розслідування, що дозволяють зберегти конфіденційність жертви?

Кейс 2: Відновлення довіри до судової системи після війни

Ситуація:

Після завершення війни громадяни не довіряють судовій системі, вважаючи її корумпованою і політизованою. Багато хто відмовляється звертатися до судів, бо не вірить у справедливий розгляд справ.

Юридичні органи шукають способи відновити довіру людей.

Запитання для обговорення:

- Які психологічні механізми впливають на довіру до правової системи?
- Як можна поступово відновити авторитет судової влади серед громадян?
- Які заходи можуть допомогти підвищити прозорість та ефективність судової системи після війни?

Ситуація:

16-річний хлопець виріс у неблагополучному районі. Його батько сидів у в'язниці, а старший брат займається дрібним криміналом. Він сам ще не порушував закон, але почав спілкуватися з компанією, що займається крадіжками.

Вчитель звернув увагу, що хлопець змінився, став агресивним і нецікавиться навчанням.

Запитання для обговорення:

- Які психологічні фактори впливають на втягування молоді у злочинність?
- Як можна запобігти тому, щоб цей підліток пішов кримінальним шляхом?
- Які соціальні інституції можуть допомогти змінити його поведінку?

Кейс 2: Вплив шкільного булінгу на злочинну поведінку**Ситуація:**

Підліток постійно піддавався булінгу в школі. У якийсь момент він приніс ніж у клас і напав на одного з кривдників.

У суді його адвокат стверджує, що хлопець був жертвою насилля і захищався.

Запитання для обговорення:

- Чи може психологічний тиск виправдати агресію у відповідь?
- Як можна було запобігти розвитку такої ситуації?
- Які методи юридичної психології можуть допомогти у розслідуванні випадків булінгу?

Тема 20. Психологічна підготовка та розвиток професійних якостей юриста**Кейс 1: Емоційний інтелект у юридичній діяльності****Ситуація:**

Молодий адвокат часто стикається з агресивними клієнтами, які кричать, звинувачують його у невдачах і вимагають негайного результату.

Через це він почав відчувати емоційне вигорання, нервозність та втрату впевненості у своїх силах.

Запитання для обговорення:

- Як адвокату розвинути емоційну стійкість та керувати своїми емоціями?
- Які навички емоційного інтелекту потрібні юристу для ефективного спілкування з клієнтами?
- Як уникати вигорання у юридичній професії?

Кейс 2: Навички переговорів у суді**Ситуація:**

Досвідчений адвокат веде складну справу. Прокурор застосовує агресивну тактику, намагається психологічно тиснути на адвоката та маніпулює свідками.

d. 14.4 Особливості судово-психологічної експертизи щодо неповнолітніх

15. Пенітенціарна психологія

15.1 Психологічні основи ресоціалізації засуджених

15.2 Психологічна адаптація та поведінка засуджених в умовах ізоляції

15.3 Колектив та мікросередовище у виправних установах

15.4 Особливості пенітенціарної психології щодо жінок та неповнолітніх засуджених

16. Психологія поведінки натовпу

16.1 Психологічні особливості натовпу та його вплив на поведінку

16.2 Форми активності та механізми масової поведінки

16.3 Профілактика та управління масовими заворушеннями

16.4 Вплив психологічних факторів на безпеку громадян під час масових подій

17. Психологія етичних дилем в юридичній практиці

17.1 Етичні норми та цінності в професії юриста

17.2 Психологічний вплив етичних дилем на професійну поведінку

17.3 Методи вирішення етичних конфліктів

17.4 Роль психологічної підтримки в подоланні етичних дилем

18. Психологія роботи в екстремальних умовах

18.1 Психологічна готовність юристів до роботи в екстремальних ситуаціях

18.2 Реакція на стресові ситуації в професійній діяльності

18.3 Методи подолання кризових ситуацій

18.4 Психологічна підтримка та самозбереження в екстремальних умовах

19. Профілактика правопорушень серед молоді

19.1 Особливості психологічної роботи з молоддю

19.2 Роль сім'ї, школи та соціальних інститутів у профілактиці злочинів

19.3 Методи соціально-психологічної профілактики

19.4 Психологічний вплив на молодь у правовому середовищі

20. Психологічна підготовка та розвиток професійних якостей юриста

20.1 Формування професійної самосвідомості та компетентності

20.2 Розвиток комунікативних навичок та психологічних здібностей

20.3 Методи психологічної підготовки та тренінги

20.4 Роль професійної освіти у формуванні особистості юриста

21. Психологія правової підтримки в умовах війни та післявоєнної відбудови

21.1 Психологічна адаптація юристів та правоохоронців в умовах війни

21.2 Психологічні потреби потерпілих та роль юриста в їх захисті

21.3 Психологічні аспекти правової допомоги військовим та цивільним особам після війни

21.4 Психологія взаємодії з постраждалими від воєнних злочинів та насилля

21.5 Психологічні виклики у відновленні правопорядку та довіри до правових інституцій після завершення війни

Кейс 2: Адвокат і моральний вибір

Ситуація:

Адвокат має захищати клієнта, якого підозрюють у жорстокому злочині. Всі докази вказують на його провину, але адвокат знає, що його робота – знайти всі можливі способи захисту.

Запитання для обговорення:

- Чи може адвокат відмовитися від справи з моральних причин?
- Як професійна етика допомагає уникати внутрішнього конфлікту?
- Де проходить межа між законним захистом і маніпуляцією правом?

Тема 18. Психологія роботи в екстремальних умовах

Кейс 1: Адвокат у справі з ризиками для життя

Ситуація:

Адвокат взявся за справу, де його клієнт звинувачує високопоставлених осіб у серйозних правопорушеннях. Після цього він почав отримувати погрози.

Спочатку він ігнорував їх, але згодом помітив, що за ним стежать. Це викликало паніку, порушення сну і зниження концентрації на роботі.

Запитання для обговорення:

- Які психологічні стратегії допоможуть юристу зберегти професійну ефективність у таких умовах?
- Як стрес може впливати на прийняття рішень у юридичній практиці?
- Чи має юрист право відмовитися від справи через особисту небезпеку?

Кейс 2: Робота слідчого під час теракту

Ситуація:

Слідчий приїжджає на місце вибуху у громадському місці. Він бачить постраждалих, панікуючих людей і розуміє, що має швидко зібрати первинні дані.

Однак сильний стрес заважає йому зосередитися, а свідки налякані і дають суперечливі показання.

Запитання для обговорення:

- Як екстремальні умови впливають на психологічний стан слідчого?
- Які методи саморегуляції можуть допомогти слідчому зберігати ефективність?
- Як правильно працювати зі свідками в умовах сильного стресу?

Тема 19. Профілактика правопорушень серед молоді

Кейс 1: Підліток під впливом кримінального середовища

Запитання для обговорення:

- Які психологічні фактори сприяють рецидиву злочинів?
- Як можна знизити ризик повторного правопорушення після звільнення?
- Які соціально-психологічні програми можуть допомогти ресоціалізації?

Тема 16. Психологія поведінки натовпу

Кейс 1: Масові заворушення під час протесту

Ситуація:

Під час мирного протесту група молодиків починає агресивно поводитися, розбивати вітрини та провокувати поліцію. Інші протестувальники, які раніше поводитися спокійно, приєднуються до них і теж починають порушувати закон. Поліція має вирішити, як зупинити ескалацію конфлікту.

Запитання для обговорення:

- Які психологічні механізми змушують людей у натовпі поводитися агресивно?
- Як правоохоронці можуть впливати на масову поведінку без застосування насильства?
- Які методи запобігання масовим заворушенням є найбільш ефективними?

Кейс 2: Паніка в натовпі

Ситуація:

Під час концерту хтось крикнув про загрозу вибуху. Хоча це виявилось неправдою, у натовпі почалася паніка, люди почали штовхатися, кілька осіб отримали травми.

Запитання для обговорення:

- Як працює психологія паніки?
- Які фактори можуть посилювати чи зменшувати панічні настрої в натовпі?
- Які методи управління поведінкою натовпу слід застосовувати в кризових ситуаціях?

Тема 17. Психологія етичних дилем в юридичній практиці

Кейс 1: Конфлікт інтересів судді

Ситуація:

Суддя розглядає справу про корупцію, в якій обвинувачений є другом його родини. Він розуміє, що має діяти неупереджено, але внутрішньо відчуває дискомфорт.

Запитання для обговорення:

- Як суддя має діяти в цій ситуації?
- Як етичні норми допомагають уникати професійних конфліктів?
- Які механізми контролю суддівської неупередженості існують?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1 Юридична психологія як наука:

1. Наведіть приклади психологічних явищ, що виникають у процесі правової діяльності, та поясніть їхній вплив на правову поведінку.
2. Проведіть порівняльний аналіз юридичної психології та соціальної психології: у чому їхні основні відмінності та точки дотику?
3. Визначте методи юридичної психології та поясніть, як кожен з них може бути використаний у кримінальному провадженні.
4. Обґрунтуйте значення наукових принципів у юридичній психології, навівши конкретні приклади.

Тема 2 Історія розвитку юридичної психології:

1. Опишіть основні етапи розвитку юридичної психології від античності до сьогодення.
2. Проаналізуйте внесок Габріеля Тарда та Еміля Дюркгайма у розвиток юридичної психології.
3. Дослідіть роль психологічних досліджень у судочинстві XIX-XX століть.
4. Підготуйте коротке дослідження сучасних тенденцій у розвитку юридичної психології в Україні.

Тема 3 Психологічні основи правової поведінки:

1. Розкрийте структуру правової поведінки та поясніть її основні компоненти.
2. Поясніть вплив соціальних факторів на формування правової свідомості громадян.
3. Наведіть приклади девіантної поведінки та розкажіть про можливі причини її виникнення.
4. Використовуючи кейс-метод, проаналізуйте психологічні особливості правопорушника.

Тема 4 Психологічні аспекти особистості в юридичній діяльності:

1. Охарактеризуйте основні риси особистості юриста та поясніть їхнє значення для ефективної правової діяльності.
2. Проаналізуйте причини професійної деформації юристів та способи її подолання.
3. Розробіть рекомендації для покращення психологічної підготовки юристів.
4. Підготуйте психологічний портрет ідеального юриста.

Тема 5 Психологія спілкування у професійній діяльності юриста:

1. Опишіть основні етапи та особливості ділового спілкування юриста.

2. Проаналізуйте значення невербальної комунікації в юридичній сфері.
3. Дослідіть психологічні особливості спілкування юристів з клієнтами.
4. Запропонуйте стратегії управління конфліктами у професійній діяльності юриста.

Тема 6 Кризові стани та їх подолання в юридичній діяльності:

1. Охарактеризуйте основні види кризових станів у юридичній діяльності.
2. Проаналізуйте вплив професійного стресу на ефективність правової роботи.
3. Розробіть план дій юриста для подолання професійного вигорання.
4. Наведіть приклади ефективної психологічної підтримки у правовій сфері.

МОДУЛЬ II. КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 7 Психологія злочинної поведінки:

1. Поясніть мотиваційні аспекти злочинної поведінки.
2. Проаналізуйте механізми впливу соціального середовища на злочинну діяльність.
3. Опишіть стадії вчинення злочину з психологічної точки зору.
4. Розробіть рекомендації для профілактики повторних злочинів.

Тема 8 Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників:

1. Поясніть особливості психічного розвитку підлітків, які можуть сприяти правопорушенням.
2. Проаналізуйте вплив соціального оточення на злочинну поведінку неповнолітніх.
3. Розробіть заходи профілактики злочинності серед молоді.
4. Опишіть основні особливості проведення допиту неповнолітніх.

Тема 9 Психологія потерпілого та віктимологія:

1. Опишіть фактори, що впливають на рівень віктимності особи.
2. Проаналізуйте реакції жертви злочину та особливості їх психологічного супроводу.
3. Підготуйте рекомендації щодо ефективного допиту потерпілих.
4. Наведіть приклади віктимологічних аспектів у кримінальному процесі.

Тема 10 Психологія злочинних груп і організованої злочинності:

1. Опишіть соціально-психологічні чинники формування злочинних груп.
2. Проаналізуйте механізми впливу лідерів у злочинному угрупованні.
3. Розробіть заходи профілактики організованої злочинності.
4. Дослідіть методи боротьби зі злочинними угрупованнями.

МОДУЛЬ III. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 11 Психологія слідчої та прокурорської діяльності:

1. Опишіть основні психологічні характеристики слідчого.
2. Проаналізуйте значення психологічних методів під час допиту.

Суд призначає судово-психологічну експертизу для оцінки його психічного стану.

Запитання для обговорення:

- Які методи використовуються для визначення осудності підозрюваного?
- Як експерти можуть виявити, чи справді особа перебувала у стані афекту?
- Чи є психологічний шок пом'якшувальною обставиною?

Кейс 2: Достовірність свідчень потерпілої

Ситуація:

Молода жінка заявляє, що зазнала сексуального насильства. Однак під час допиту вона плутається у деталях і дає суперечливі показання. Адвокат обвинуваченого вимагає визнати її свідчення ненадійними.

Суддя призначає судово-психологічну експертизу для оцінки її стану та можливих причин розбіжностей у свідченнях.

Запитання для обговорення:

- Як стрес та травматичний досвід можуть впливати на пам'ять потерпілої?
- Які психологічні тести можуть допомогти встановити її достовірність?
- Чи можуть емоційні реакції бути доказом правдивості або неправдивості показань?

Тема 15. Пенітенціарна психологія

Кейс 1: Психологічна адаптація ув'язненого

Ситуація:

Чоловік, засуджений на 8 років за пограбування, потрапляє до колонії вперше. Спочатку він уникає спілкування, відмовляється від роботи, виглядає пригніченим і скаржиться на тривожність.

Через кілька місяців він приєднується до кримінальної субкультури і змінює свою поведінку: стає агресивним, демонструє зневагу до адміністрації в'язниці.

Запитання для обговорення:

- Які психологічні механізми спричинили зміну його поведінки?
- Як допомогти ув'язненому адаптуватися без залучення до кримінальної субкультури?
- Які методи ресоціалізації можуть бути ефективними у цій ситуації?

Кейс 2: Психологія рецидиву

Ситуація:

Молодий чоловік після звільнення з в'язниці повертається до колишнього оточення. Через кілька місяців його знову арештовують за аналогічний злочин.

Він пояснює, що намагався змінити життя, але не знайшов роботи і піддався тиску старих знайомих.

- Які психологічні методи впливу можуть використовувати юристи в судовому процесі?
- Де проходить межа між переконливістю та маніпуляцією?
- Як присяжні можуть захищатися від психологічного впливу в суді?

Тема 13. Психологічні засади адвокатської діяльності

Кейс 1: Етичні дилеми адвоката

Ситуація:

Адвокат захищає клієнта, якого звинувачують у тяжкому злочині. У приватній розмові клієнт йому зізнається, що справді винен, але просить адвоката зробити все можливе, щоб його виправдали.

Адвокат опиняється перед дилемою: дотримуватися професійної етики та максимально захищати інтереси клієнта чи, знаючи правду, відмовитися від справи.

Запитання для обговорення:

- Як етичні дилеми впливають на психологічний стан адвоката?
- Які юридичні та психологічні механізми можуть допомогти у вирішенні цієї ситуації?
- Чи має адвокат право відмовитися від захисту?

Кейс 2: Стрес адвоката під час судового процесу

Ситуація:

Адвокат бере участь у гучній справі, де суспільство налаштоване проти його клієнта. Під час судових засідань він постійно відчуває агресію з боку глядачів і навіть отримує анонімні погрози.

Він починає сумніватися у своїх силах, відчуває тиск і розглядає можливість відмовитися від справи.

Запитання для обговорення:

- Як адвокат може розвинути психологічну стійкість до тиску з боку суспільства?
- Які методи саморегуляції допоможуть йому ефективно працювати в умовах стресу?
- Чи має адвокат право відмовитися від справи через психологічний тиск?

Тема 14. Судово-психологічна експертиза

Кейс 1: Експертиза психічного стану підозрюваного

Ситуація:

Чоловік скоїв убивство сусіда після сварки. Свідки кажуть, що він виглядав розгубленим, а після злочину довго сидів біля тіла, повторюючи: «Я нічого не пам'ятаю». Адвокат наполягає, що підозрюваний діяв у стані афекту і не усвідомлював своїх дій.

3. Дослідіть вплив особистісних характеристик слідчого на розслідування злочину.
4. Оцініть ефективність пред'явлення до впізнання з психологічного погляду.

Тема 12 Психологія судової діяльності:

1. Проаналізуйте вплив психологічних факторів на судові рішення.
2. Опишіть психологічний портрет судді.
3. Розгляньте техніки судової аргументації та дебатів.
4. Запропонуйте методи розв'язання судових конфліктів.

Тема 13 Психологічні засади адвокатської діяльності:

1. Опишіть психологічні аспекти роботи адвоката.
2. Дослідіть методи підготовки адвоката до судового процесу.
3. Проаналізуйте психологічні прийоми переконання в суді.
4. Розгляньте основні принципи етики адвоката.

Тема 14 Судово-психологічна експертиза:

1. Поясніть значення судово-психологічної експертизи у правосудді.
2. Проаналізуйте методи аналізу поведінки підозрюваного та потерпілого.
3. Опишіть процедуру проведення судово-психологічної експертизи.
4. Дослідіть особливості експертизи неповнолітніх.

Тема 15 Пенітенціарна психологія:

1. Опишіть психологічні особливості адаптації засуджених до умов позбавлення волі.
2. Дослідіть роль пенітенціарної психології у процесі ресоціалізації правопорушників.
3. Проаналізуйте вплив колективного середовища на поведінку засуджених у виправних установах.
4. Охарактеризуйте психологічні особливості жінок та неповнолітніх у пенітенціарній системі.

Тема 16 Психологія поведінки натовпу:

1. Опишіть психологічні особливості масової поведінки людей у натовпі.
2. Проаналізуйте роль лідерів у формуванні колективних дій натовпу.
3. Наведіть стратегії управління масовими заворушеннями та зниження соціальної напруги.
4. Дослідіть вплив панічних настроїв на поведінку натовпу в кризових ситуаціях.

Тема 17 Психологія етичних дилем в юридичній практиці:

1. Опишіть основні морально-етичні конфлікти, що виникають у юридичній практиці.
2. Дослідіть вплив етичних дилем на професійні рішення юристів.
3. Розробіть стратегії подолання етичних конфліктів у правозастосовній діяльності.

4. Наведіть приклади ситуацій, у яких юристи змушені приймати рішення, що суперечать етичним нормам.

Тема 18 Психологія роботи в екстремальних умовах:

1. Опишіть методи психологічної підготовки юристів до роботи в стресових ситуаціях.
2. Проаналізуйте реакції на стресові фактори в юридичній діяльності.
3. Дослідіть вплив роботи в екстремальних умовах на психічний стан юристів.
4. Наведіть методи саморегуляції та психологічної стійкості в кризових умовах.

Тема 19 Профілактика правопорушень серед молоді:

1. Опишіть ключові соціально-психологічні чинники, що впливають на злочинність серед молоді.
2. Проаналізуйте роль сім'ї та школи у формуванні правової поведінки підлітків.
3. Розробіть програму профілактики правопорушень серед неповнолітніх.
4. Наведіть приклади ефективних соціальних ініціатив щодо зниження рівня молодіжної злочинності.

Тема 20 Психологічна підготовка та розвиток професійних якостей юриста:

1. Опишіть основні методи формування професійної самосвідомості юриста.
2. Проаналізуйте вплив комунікативних навичок на ефективність юридичної діяльності.
3. Розробіть план особистісного та професійного розвитку юриста.
4. Дослідіть вплив професійної освіти на формування компетентного юриста.

Тема 21 Психологія правової підтримки в умовах війни та післявоєнної відбудови:

1. Опишіть особливості роботи юристів у воєнний та післявоєнний період.
2. Проаналізуйте психологічні аспекти надання правової допомоги потерпілим від воєнних злочинів.
3. Розробіть рекомендації щодо відновлення правопорядку після завершення бойових дій.
4. Наведіть приклади міжнародного досвіду надання юридичної підтримки під час військових конфліктів.

Кейс 2: Психологія проведення допиту

Ситуація:

Слідчий проводить допит підозрюваного у вбивстві. Той поводить себе холодно, не проявляє емоцій, відповідає на питання коротко, іноді посміхається.

Слідчий намагається встановити контакт і змусити його розкритися, але підозрюваний залишається байдужим. У якийсь момент слідчий втрачає самовладання і починає підвищувати голос, намагаючись натиснути на допитуваного.

Запитання для обговорення:

- Як правильно будувати тактику допиту в такій ситуації?
- Які психологічні особливості характерні для осіб, які не проявляють емоцій під час допиту?
- Як слідчий має контролювати власні емоції під час проведення допиту?

Тема 12. Психологія судової діяльності

Кейс 1: Вплив емоцій судді на ухвалення рішень

Ситуація:

Суддя розглядає справу про жорстоке поводження з дітьми. На одному з засідань він настільки емоційно сприймає свідчення потерпілої дитини, що ще до завершення процесу починає схилитися до максимально жорсткого вироку.

Адвокат підсудного звертає увагу на те, що суддя втрачає об'єктивність і навіть під час засідання робить коментарі на користь сторони обвинувачення.

Запитання для обговорення:

- Як суддя може розвивати емоційну стійкість, щоб уникати упередженості?
- Чи можна назвати таку реакцію професійною деформацією?
- Як психологічні механізми можуть впливати на об'єктивність судових рішень?

Кейс 2: Судовий процес та психологічний вплив на присяжних

Ситуація:

Адвокат у суді використовує різні психологічні прийоми, щоб вплинути на присяжних: емоційно розповідає про важке дитинство підсудного, робить довгі паузи, уникає складних юридичних термінів, натомість наголошує на «людяності» підсудного.

Прокурор звертає увагу на те, що адвокат більше маніпулює почуттями присяжних, аніж подає юридичні факти.

Запитання для обговорення:

Ситуація:

Чоловік кілька разів ставав жертвою шахрайства, укладаючи сумнівні угоди. Він каже, що «людям треба довіряти».

Запитання для обговорення:

- Які риси характеру можуть підвищувати віктимність?
- Як можна навчити людей уникати шахрайства?

Тема 10. Психологія злочинних груп і організованої злочинності

Кейс 1: Вплив лідера в злочинній групі

Ситуація:

Молодий чоловік приєднався до злочинного угруповання, бо лідер групи здавався йому сильним і авторитетним.

Запитання для обговорення:

- Як психологічно впливає лідер на членів злочинного угруповання?
- Чи може лідерська харизма бути основою для рекрутингу у злочинну групу?

Кейс 2: Психологія групових злочинів

Ситуація:

Чотири особи разом напали на магазин. Після арешту один із них стверджує, що "не хотів цього робити, але інші змусили".

Запитання для обговорення:

- Як працює феномен «розмитой відповідальності» у злочинній групі?
- Чи всі члени групи усвідомлюють свою відповідальність однаково?

Модуль III. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 11. Психологія слідчої та прокурорської діяльності

Кейс 1: Психологічний тиск на слідчого

Ситуація:

Слідчий працює над резонансною справою про корупцію, яка стосується впливових осіб. Відразу після відкриття кримінального провадження він починає отримувати непрямі погрози, а в медіа з'являються статті, що дискредитують його професійну діяльність.

Після кількох тижнів роботи слідчий починає відчувати сильний стрес, сумнівається у своїх рішеннях, а також вагається, чи варто йому продовжувати розслідування.

Запитання для обговорення:

- Як психологічний тиск може впливати на професійну діяльність слідчого?
- Які методи юридичної психології допоможуть йому зберегти об'єктивність і психоемоційну стабільність?
- Як держава має захищати слідчих у подібних випадках?

ІНТЕРАКТИВНІ ВПРАВИ

МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1 Юридична психологія як наука

1. **Мозковий штурм:** студенти обговорюють, які психологічні явища впливають на правову поведінку.
2. **Рольова гра:** кожен студент отримує роль (юрист, слідчий, суддя, обвинувачений) і повинен пояснити, як юридична психологія допомагає у його діяльності.
3. **Дебати:** студенти діляться на дві групи і дискутують, чи є юридична психологія самостійною наукою чи лише розділом психології.

Тема 2 Історія розвитку юридичної психології

1. **Хронологічний ланцюжок:** студенти мають розташувати події розвитку юридичної психології в правильному порядку.
2. **Вікторина:** швидкі питання про видатних науковців і їх внесок у юридичну психологію.
3. **Мапа знань:** створення схеми розвитку юридичної психології, починаючи з античності до сучасності.

Тема 3 Психологічні основи правової поведінки

1. **Ситуаційний аналіз:** студенти отримують кейси з правопорушеннями та аналізують мотивацію і поведінку правопорушників.
2. **Модель правової поведінки:** кожен студент створює модель правової поведінки на основі реальних або вигаданих ситуацій.
3. **Групове обговорення:** дискусія на тему впливу соціального середовища на правову поведінку.

Тема 4 Психологічні аспекти особистості в юридичній діяльності

1. **Тест Який ви юрист?** : студенти проходять тест на визначення ключових професійних якостей.
2. **Кейс-метод:** аналіз поведінки реальних юристів і їх психологічних характеристик.
3. **Інтерактивне опитування:** студентам пропонуються ситуації, у яких вони мають оцінити рівень професійної етики.

Тема 5 Психологія спілкування у професійній діяльності юриста

1. **Рольові ігри:** студенти розігрують сценки юридичного спілкування (адвокат - клієнт, суддя - прокурор тощо).
2. **Аналіз невербальної поведінки:** перегляд відео і визначення прихованих сигналів комунікації.
3. **Тренінг активного слухання:** студенти вчаться задавати правильні питання і уважно слухати співрозмовника.

Тема 6 Кризові стани та їх подолання в юридичній діяльності

1. **Симуляція стресових ситуацій:** студенти розігрують стресові ситуації та шукають способи їх вирішення.
2. **Тест на рівень стресостійкості:** самоперевірка студентів на здатність до саморегуляції.
3. **Практикум з релаксації:** студентів навчають методикам зняття напруги та управління емоціями.

МОДУЛЬ II. КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 7 Психологія злочинної поведінки

1. **Створення профілю злочинця:** студенти аналізують кейси злочинців і створюють їх психологічний портрет.
2. **Модель злочину:** студенти розробляють модель злочину і пояснюють, як відбувається прийняття злочинного рішення.
3. **Рольова гра:** один студент грає злочинця, інший - слідчого, який намагається зрозуміти його мотивацію.

Тема 8 Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників

1. **Рольова гра Допит підлітка :** студенти тренуються вести правильний допит неповнолітнього.
2. **Аналіз підліткової мотивації:** студенти обговорюють причини правопорушень серед молоді.
3. **Кейс Соціальна адаптація :** створення програми реабілітації неповнолітніх правопорушників.

Тема 9 Психологія потерпілого та віктимологія

1. **Інтерв'ю з потерпілим:** студенти імітують проведення опитування жертви злочину.
2. **Аналіз віктимної поведінки:** обговорення факторів, що сприяють віктимності.
3. **Рольова гра Захист потерпілих :** студенти грають адвокатів потерпілих та розробляють стратегію їхнього захисту.

Тема 10 Психологія злочинних груп і організованої злочинності

1. **Структура злочинного угруповання:** студенти моделюють організацію злочинної групи.
2. **Методи вербування:** аналіз психологічних методів залучення до злочинних груп.
3. **Контрзаходи:** студентам пропонуються кейси для розробки плану боротьби з організованою злочинністю.

МОДУЛЬ III. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 11 Психологія слідчої та прокурорської діяльності

1. **Симуляція допиту:** студенти вчаться проводити ефективний допит свідків і підозрюваних.

Ситуація:

Два різні підозрювані вчинили однаковий злочин – крадіжку автомобіля. Один зробив це через фінансову скруту, інший – просто для розваги.

Запитання для обговорення:

- Чи відрізняється психологічний механізм злочину у цих випадках?
- Як мотив впливає на ступінь кримінальної відповідальності?

Кейс 2: Спонтанний чи спланований злочин

Ситуація:

Двоє злочинців скоїли розбій. Перший ретельно готувався, вивчав звички жертви, а другий напав раптово, під впливом алкоголю.

Запитання для обговорення:

- Як планування злочину впливає на ступінь його небезпеки?
- Чи можна стверджувати, що спонтанні злочини менш небезпечні?

Тема 8. Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників

Кейс 1: Вплив оточення на злочинність серед підлітків

Ситуація:

16-річний хлопець, який раніше не мав проблем із законом, здійснив крадіжку разом із новими друзями. Він каже, що не хотів, але "було незручно відмовитися".

Запитання для обговорення:

- Як груповий тиск впливає на поведінку неповнолітніх?
- Чи можна цей випадок вважати наслідком слабкої особистісної автономії?

Кейс 2: Психологічні особливості підліткового допиту

Ситуація:

Слідчий допитує 15-річного підозрюваного, який замикається в собі, уникає прямих відповідей і постійно просить повернутися додому.

Запитання для обговорення:

- Як треба змінити стратегію допиту підлітка?
- Які психологічні прийоми дозволять створити довірчу атмосферу?

Тема 9. Психологія потерпілого та віктимологія

Кейс 1: Поведінка потерпілого під час злочину

Ситуація:

Жінку пограбували в під'їзді її будинку. Вона завмерла і не чинила опору. Пізніше на допиті вона не могла згадати обличчя нападника.

Запитання для обговорення:

- Чому вона не змогла дати активний опір?
- Як стрес впливає на пам'ять потерпілих?

Кейс 2: Віктимна поведінка

- Як юридична психологія може допомогти зменшити стрес у роботі юриста?
- Які психологічні механізми сприяють професійному вигоранню?

Тема 5. Психологія спілкування у професійній діяльності юриста

Кейс 1: Психологія допиту

Ситуація:

Слідчий допитує підозрюваного, який демонструє надмірну впевненість, не уникає погляду, жартує. При цьому поліграф показує, що він нервує.

Запитання для обговорення:

- Як юридична психологія пояснює таку поведінку?
- Які невербальні сигнали можуть свідчити про приховування інформації?

Кейс 2: Конфлікт у суді

Ситуація:

Прокурор та адвокат почали кричати один на одного під час засідання. Суддя має вирішити ситуацію.

Запитання для обговорення:

- Які методи управління конфліктами можна застосувати?
- Як уникнути таких ситуацій у майбутньому?

Тема 6. Кризові стани та їх подолання в юридичній діяльності

Кейс 1: Вигорання слідчого

Ситуація:

Слідчий, що працює з тяжкими злочинами, почав відчувати емоційне виснаження. Він стає байдужим до справ, часто конфліктує з колегами, має проблеми зі сном і схильний до імпульсивних рішень.

Запитання для обговорення:

- Які ознаки професійного вигорання проявляються у слідчого?
- Які методи профілактики та боротьби з вигоранням можна застосувати?

Кейс 2: Суддя під тиском громадськості

Ситуація:

Суддя розглядає гучну справу, яка привернула увагу медіа. Громадськість вимагає найсуворішого покарання, хоча суддя розуміє, що обвинувачений може бути невинним.

Запитання для обговорення:

- Як стрес може вплинути на прийняття судового рішення?
- Як зберегти професійну об'єктивність під тиском суспільства?

Модуль II. КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 7. Психологія злочинної поведінки

Кейс 1: Мотиви злочину

2. **Аналіз мікроемоцій:** студенти переглядають відео і аналізують поведінку підозрюваних.
3. **Кейс Розслідування злочину :** командне моделювання розслідування справи.

Тема 12 Психологія судової діяльності

1. **Рольова гра Судовий процес :** студенти розігрують справжній судовий процес.
2. **Аналіз риторики судді:** перегляд промов суддів та аналіз їхньої поведінки.
3. **Тренінг ухвалення рішень:** студенти вчаться приймати швидкі юридичні рішення під тиском.

Тема 13 Психологічні засади адвокатської діяльності

1. **Рольова гра Захисна промова :** студенти виступають в ролі адвокатів у суді.
2. **Методи переконання:** вправи на аргументативні техніки адвокатів.
3. **Моделювання переговорів:** студенти ведуть переговори у юридичних справах.

Тема 14 Судово-психологічна експертиза

1. **Імітація психологічної експертизи:** студенти грають роль експертів у суді.
2. **Аналіз психологічних тестів:** студенти працюють з реальними тестами.
3. **Кейс Оцінка психологічного стану :** аналіз стану обвинуваченого.

Тема 15 Пенітенціарна психологія

1. **Рольова гра Життя у в'язниці :** студенти імітують ролі засуджених, тюремних психологів та адміністрації для аналізу психологічних змін у поведінці засуджених.
2. **Кейс Програма ресоціалізації :** студенти розробляють стратегію адаптації засуджених до життя після звільнення.
3. **Дискусія Жінки та неповнолітні у пенітенціарній системі :** аналіз психологічних особливостей різних категорій засуджених.

Тема 16 Психологія поведінки натовпу

1. **Моделювання поведінки натовпу:** студенти отримують завдання змоделювати сценарій виникнення та розвитку поведінки натовпу в певній ситуації.
2. **Аналіз реальних подій:** обговорення відеоматеріалів про масові заворушення та пошук психологічних механізмів їх розвитку.
3. **Симуляція управління натовпом:** студенти грають ролі організаторів та правоохоронців, намагаючись знизити напруження у натовпі.

Тема 17 Психологія етичних дилем в юридичній практиці

1. **Дебати Мораль vs Закон :** студенти дискутують про конфлікт моральних принципів та юридичних норм у різних ситуаціях.

2. **Кейс Конфлікт інтересів** : розгляд ситуацій, у яких юрист стикається з етичним вибором.
3. **Тренінг Розв'язання етичних конфліктів** : студенти пропонують способи розв'язання складних моральних дилем.

Тема 18 Психологія роботи в екстремальних умовах

1. **Симуляція екстремальної ситуації**: студенти діють в умовах високого стресу (наприклад, юридичні консультації під час евакуації).
2. **Психологічні тести на стресостійкість**: студенти проходять тестування та обговорюють свої результати.
3. **Рольова гра Юрист у зоні конфлікту** : студенти отримують завдання діяти як правозахисники в умовах війни або стихійного лиха.

Тема 19 Профілактика правопорушень серед молоді

1. **Розробка соціального проєкту**: студенти у групах створюють програми профілактики злочинності серед молоді.
2. **Рольова гра Консультація підлітка** : студенти грають роль психолога або соціального працівника, що допомагає підліткам уникнути злочинної діяльності.
3. **Кейс Вплив середовища** : аналіз впливу сім'ї, школи та медіа на правову поведінку підлітків.

Тема 20 Психологічна підготовка та розвиток професійних якостей юриста

1. **Тренінг публічних виступів**: студенти готують імпровізовані юридичні промови для покращення комунікативних навичок.
2. **Ситуаційна гра Юрист у складній ситуації** : студенти вирішують конфліктні ситуації, розвиваючи професійну компетентність.
3. **Психологічний тест Який ви юрист?** : студенти проходять тести на особистісні риси, необхідні для успішної юридичної кар'єри.

Тема 21 Психологія правової підтримки в умовах війни та післявоєнної відбудови

1. **Симуляція юридичної допомоги потерпілим**: студенти грають ролі юристів, які консультують жертв воєнних злочинів.
2. **Аналіз кейсів Юридична допомога військовим** : студенти розглядають правові аспекти підтримки військовослужбовців.
3. **Розробка програми психологічної підтримки**: створення ініціатив для юристів, які працюють у кризових ситуаціях.

злочинів у бідному районі вищий, хоча рівень інтелекту та освіти у мешканців однаковий.

Запитання для обговорення:

- Як соціологічні концепції (Тард, Дюркгайм) пояснюють вплив середовища на злочинність?
- Чи може юридична психологія допомогти у профілактиці злочинності в неблагополучних районах?

Тема 3. Психологічні основи правової поведінки

Кейс 1: Вплив правової культури на поведінку

Ситуація:

Двоє молодих людей стали свідками хуліганства в громадському транспорті. Один одразу викликав поліцію, інший вирішив не втручатися.

Запитання для обговорення:

- Чому люди з різними рівнями правової культури поведуться по-різному?
- Як сформулювати активну правову позицію в суспільстві?

Кейс 2: Вплив оточення на правову поведінку

Ситуація:

Підліток почав пропускати школу, зв'язався з компанією, де нормою є порушення законів. Його поведінка змінилася, він став агресивним, почав красти.

Запитання для обговорення:

- Як психологічні механізми групового тиску впливають на правову поведінку?
- Які методи можна використати для корекції його поведінки?

Тема 4. Психологічні аспекти особистості в юридичній діяльності

Кейс 1: Вплив особистісних рис на рішення судді

Ситуація:

Досвідчений суддя схильний вважати всіх обвинувачених винними, навіть до завершення судового розгляду. Його рішення часто більш суворі, ніж вимагає закон.

Запитання для обговорення:

- Як професійна деформація впливає на неупередженість судді?
- Які психологічні тренінги можуть допомогти запобігти цьому явищу?

Кейс 2: Стрес у юридичній діяльності

Ситуація:

Адвокат, що працює у справах про насильницькі злочини, почав страждати від хронічного стресу, має проблеми зі сном і панічні атаки.

Запитання для обговорення:

КЕЙСИ

Модуль I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Юридична психологія як наука

Кейс 1: Маніпуляція свідченнями

Ситуація:

Підозрюваний у шахрайстві кілька разів змінює свої свідчення під час допиту. Спочатку він заперечує свою причетність, потім визнає лише часткову відповідальність, а під кінець починає звинувачувати інших. Слідчий сумнівається, чи це психологічний захист, чи маніпуляція.

Запитання для обговорення:

- Які методи юридичної психології можуть допомогти розпізнати мотиви підозрюваного?
- Як слідчий повинен побудувати комунікацію, щоб отримати правдиві свідчення?

Кейс 2: Психологія правового рішення

Ситуація:

Суддя розглядає справу про домашнє насильство, у якій потерпіла не хоче давати свідчення проти чоловіка. Прокурор стверджує, що вона під тиском агресора, але захист наполягає, що це її добровільне рішення.

Запитання для обговорення:

- Як юридична психологія може допомогти оцінити психологічний стан потерпілої?
- Які психологічні явища можуть пояснити її поведінку?

Тема 2. Історія розвитку юридичної психології

Кейс 1: Біологічні теорії злочинності

Ситуація:

Поліція затримує підозрюваного у серії нападів. Він має високий рівень агресії, низький рівень емпатії, схильність до імпульсивних рішень. Адвокат заявляє, що у нього є генетична схильність до насильства.

Запитання для обговорення:

- Чи є підстави для застосування біологічних теорій Ломброзо в сучасному кримінальному процесі?
- Чому сучасна юридична психологія відмовилася від таких підходів?

Кейс 2: Соціальні теорії та злочинність

Ситуація:

У криміналістичному дослідженні порівнюють рівень злочинності у двох районах: у бідному та заможному. Виявляється, що рівень насильницьких

ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ

МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1 Юридична психологія як наука:

1. Роль психологічних аспектів у правовій поведінці та правовій свідомості.
2. Межі та взаємозв'язки юридичної психології з іншими науками.
3. Методи дослідження в юридичній психології: від теорії до практики.
4. Методологічні засади юридичної психології: науковість, системність, етика.

Тема 2 Історія розвитку юридичної психології:

1. Витоки юридичної психології: уявлення античних та середньовічних мислителів.
2. Розвиток юридичної психології у світі: головні концепції та досягнення.
3. Формування юридичної психології в Україні: історичні аспекти.
4. Сучасні тенденції розвитку юридичної психології та перспективи майбутнього.

Тема 3 Психологічні основи правової поведінки:

1. Структура правової поведінки: елементи, механізми та форми прояву.
2. Вплив соціального середовища на правову поведінку особистості.
3. Девіантна та делінквентна поведінка: психологічні причини та умови виникнення.
4. Психологічний портрет правопорушника: аналіз особистісних характеристик.

Тема 4 Психологічні аспекти особистості в юридичній діяльності:

1. Основні психологічні характеристики особистості юриста.
2. Вплив професійної спрямованості та здібностей на ефективність правозахисної діяльності.
3. Професійна деформація юристів: причини, ознаки, шляхи подолання.
4. Методи психологічної підготовки юриста до професійної діяльності.

Тема 5 Психологія спілкування у професійній діяльності юриста:

1. Ділове спілкування юриста: основні принципи, техніки та засоби.
2. Роль невербальної комунікації у юридичній практиці.
3. Психологічні особливості взаємодії юриста з клієнтами та учасниками правової системи.
4. Конфлікти у професійній діяльності юриста: види, методи запобігання та розв'язання.

Тема 6 Кризові стани та їх подолання в юридичній діяльності:

1. Види кризових станів у професійній діяльності юристів.

2. Вплив стресу, фрустрації та адаптаційного синдрому на роботу юриста.
3. Методи подолання професійного стресу та запобігання емоційному вигоранню.
4. Психологічна підтримка та саморегуляція юриста в умовах високого навантаження.

МОДУЛЬ II. КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 7 Психологія злочинної поведінки:

1. Основні мотиви та психологічні механізми злочинної поведінки.
2. Етапи злочинної діяльності: психологічний аналіз поведінки злочинця.
3. Соціальні та психологічні аспекти співучасті у злочині.
4. Постзлочинна поведінка: страх, адаптація, рецидиви.

Тема 8 Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників:

1. Психологічні характеристики підлітків та їх вплив на девіантну поведінку.
2. Соціальні та психологічні причини злочинності серед неповнолітніх.
3. Методи профілактики злочинності серед молоді.
4. Особливості проведення допитів та слідчих дій за участю неповнолітніх.

Тема 9 Психологія потерпілого та віктимологія:

1. Види віктимності: психологічні фактори схильності до злочину.
2. Емоційні та поведінкові реакції потерпілого після правопорушення.
3. Психологічні методи проведення допиту потерпілого та свідка.
4. Віктимологічний підхід у кримінальному процесі: захист прав потерпілих.

Тема 10 Психологія злочинних груп і організованої злочинності:

1. Психологія групової динаміки у злочинному середовищі.
2. Мотивація та соціальні механізми функціонування злочинних угруповань.
3. Вплив лідера та ієрархії на психологічний стан учасників злочинної групи.
4. Методи боротьби з організованою злочинністю через психологічні стратегії.

МОДУЛЬ III. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 11 Психологія слідчої та прокурорської діяльності:

1. Основні психологічні особливості особистості слідчого.
2. Методологія проведення допиту: психологічні техніки та створення довіри.
3. Вплив особистісних характеристик слідчого на розслідування злочинів.
4. Судово-психологічні аспекти пред'явлення до впізнання.

Тема 12 Психологія судової діяльності:

1. Вплив психологічних факторів на судові рішення.

4. Що є важливим аспектом правової допомоги військовим?
  - a) Захист їхніх прав та адаптація до мирного життя
  - b) Відсутність уваги до їхніх потреб
  - c) Уникнення контактів із ними
  - d) Ігнорування їхніх психологічних переживань
5. Як можна відновити довіру до правових інституцій після війни?
  - a) Прозорість у прийнятті рішень, захист прав громадян
  - b) Ігнорування запитів суспільства
  - c) Відсутність реформ
  - d) Байдужість до громадської думки

- c) Випадковий вибір професії
- d) Байдужість до професійної діяльності
- 2. Які навички є ключовими для професійного розвитку юриста?
  - a) Комунікація, аналітичне мислення, стресостійкість
  - b) Фізична підготовка
  - c) Відсутність самоконтролю
  - d) Байдужість до професійної етики
- 3. Який метод допомагає юристу розвивати комунікативні навички?
  - a) Відмова від спілкування
  - b) Практичні тренінги та симуляції
  - c) Використання лише письмової комунікації
  - d) Ігнорування потреб клієнтів
- 4. Як можна підвищити рівень стресостійкості юриста?
  - a) Використання технік саморегуляції
  - b) Уникнення відповідальності
  - c) Постійний тиск без відпочинку
  - d) Повна ізоляція від колег
- 5. Чому професійна освіта важлива для формування особистості юриста?
  - a) Вона допомагає розвивати правову культуру та етичну свідомість
  - b) Вона не має значного впливу
  - c) Вона обмежує можливості особистісного розвитку
  - d) Вона формує виключно технічні навички

Тема 21. Психологія правової підтримки в умовах війни та післявоєнної відбудови

- 1. Який психологічний виклик стоїть перед юристами під час війни?
  - a) Робота в умовах високого стресу та невизначеності
  - b) Відсутність моральних дилем
  - c) Ігнорування емоційних переживань клієнтів
  - d) Повна відсутність професійної відповідальності
- 2. Чому важливо враховувати психологічні потреби потерпілих під час надання правової допомоги?
  - a) Вони не впливають на процес надання юридичних послуг
  - b) Це допомагає створити довірчу атмосферу та ефективно вирішувати правові питання
  - c) Їх можна ігнорувати
  - d) Вони не пов'язані з правовою сферою
- 3. Як юрист може допомогти постраждалим від воєнних злочинів?
  - a) Використовуючи виключно юридичні аргументи
  - b) Надаючи як правову, так і психологічну підтримку
  - c) Уникаючи контактів із потерпілими
  - d) Ігноруючи їхні емоційні потреби

- 2. Психологічний портрет судді: особливості прийняття рішень.
- 3. Судові дебати та мистецтво переконання.
- 4. Управління судовими конфліктами через психологічні методи.
- Тема 13 Психологічні засади адвокатської діяльності:
  - 1. Роль емоційного інтелекту в адвокатській діяльності.
  - 2. Психологічна підготовка адвоката до виступу в суді.
  - 3. Взаємодія адвоката з клієнтом: психологічні аспекти.
  - 4. Психологічні методи переконання та захисту в судовому процесі.
- Тема 14 Судово-психологічна експертиза:
  - 1. Судово-психологічна експертиза як інструмент правосуддя.
  - 2. Методи психологічної оцінки свідчень та аналізу поведінки.
  - 3. Особливості проведення експертизи неповнолітніх.
  - 4. Судово-психологічний аналіз віктимологічних випадків.
- Тема 15 Психологія роботи в екстремальних умовах:
  - 1. Психологічна підготовка юристів до роботи в кризових ситуаціях.
  - 2. Методи управління стресом та самозбереження в екстремальних умовах.
  - 3. Юридична допомога постраждалим від воєнних злочинів.
  - 4. Відновлення правопорядку та довіри до правових інституцій після війни.
- Тема 16 Психологія поведінки натовпу:
  - 1. Психологічні механізми формування масової поведінки.
  - 2. Види натовпу та їх вплив на поведінку особистості.
  - 3. Роль лідерів та механізм соціального зараження у натовпі.
  - 4. Методи профілактики масових заворушень та управління натовпом.
- Тема 17 Психологія етичних дилем в юридичній практиці:
  - 1. Основні етичні норми та цінності професії юриста.
  - 2. Психологічний вплив етичних дилем на прийняття рішень юристами.
  - 3. Методи вирішення професійних етичних конфліктів.
  - 4. Психологічна підтримка юристів у складних моральних ситуаціях.
- Тема 18 Психологія роботи в екстремальних умовах:
  - 1. Психологічна адаптація юристів до роботи в умовах підвищеного ризику.
  - 2. Вплив стресових ситуацій на прийняття рішень юристами.
  - 3. Методи подолання кризових ситуацій у юридичній діяльності.
  - 4. Психологічна саморегуляція та підтримка у професійній сфері під час екстремальних подій.
- Тема 19 Профілактика правопорушень серед молоді:
  - 1. Психологічні аспекти девіантної поведінки молоді.
  - 2. Соціальні інститути у формуванні правосвідомості підлітків.
  - 3. Методи соціально-психологічної профілактики правопорушень серед молоді.
  - 4. Вплив авторитетних фігур на правову поведінку молоді.
- Тема 20 Психологічна підготовка та розвиток професійних якостей юриста:

1. Формування професійної самосвідомості у юристів.
2. Методи розвитку комунікативних навичок у юридичній діяльності.
3. Психологічні тренінги для підвищення стресостійкості юристів.
4. Роль безперервного навчання у професійному становленні юриста.

Тема 21 Психологія правової підтримки в умовах війни та післявоєнної відбудови:

1. Психологічна адаптація юристів та правоохоронців у період військових дій.
2. Робота юристів із постраждалими від воєнних злочинів: психологічні аспекти.
3. Надання правової допомоги військовослужбовцям та цивільному населенню після війни.
4. Відновлення правопорядку та зміцнення довіри до правових інституцій після завершення війни.

- a) Висока самоорганізація
- b) Хронічний стрес, велике емоційне навантаження
- c) Підтримка колег
- d) Достатній рівень відпочинку

5. Як можна підтримати психологічне здоров'я під час роботи в екстремальних умовах?
  - a) Використання методів саморегуляції, фізичні вправи
  - b) Повне ігнорування негативних емоцій
  - c) Максимальне збільшення робочого навантаження
  - d) Відмова від соціальної взаємодії

Тема 19. Профілактика правопорушень серед молоді

1. Який фактор найбільше впливає на схильність молоді до правопорушень?
  - a) Соціальне оточення та виховання
  - b) Випадковий збіг обставин
  - c) Виключно біологічна спадковість
  - d) Фізичний розвиток
2. Яка стратегія є найбільш ефективною у профілактиці правопорушень серед молоді?
  - a) Ізоляція проблемних підлітків
  - b) Освітні та соціальні програми
  - c) Жорстке покарання без реабілітації
  - d) Повна відсутність контролю
3. Яка роль сім'ї у запобіганні злочинності серед молоді?
  - a) Вона не має значення
  - b) Сприяє формуванню правових цінностей
  - c) Вона є єдиним чинником впливу
  - d) Вона не може вплинути на поведінку підлітка
4. Що може зменшити ризик девіантної поведінки у підлітків?
  - a) Висока соціальна ізоляція
  - b) Відсутність контролю з боку дорослих
  - c) Формування позитивного соціального середовища
  - d) Байдужість суспільства
5. Як ефективно впливати на правову поведінку молоді?
  - a) Примусові методи виховання
  - b) Психологічні тренінги, наставництво
  - c) Ігнорування девіантної поведінки
  - d) Використання виключно юридичних санкцій

Тема 20. Психологічна підготовка та розвиток професійних якостей юриста

1. Що є основою професійної самосвідомості юриста?
  - a) Юридична освіта
  - b) Усвідомлення своєї ролі, відповідальність, етичні принципи

- c) Ігнорування моральних принципів
  - d) Використання маніпуляцій
2. Як етичні дилеми можуть вплинути на психологічний стан юриста?
    - a) Викликати стрес, тривогу, моральний конфлікт
    - b) Підвищити рівень мотивації
    - c) Сприяти уникненню відповідальності
    - d) Не впливати на прийняття рішень
  3. Який метод може допомогти у вирішенні етичних конфліктів?
    - a) Ігнорування проблеми
    - b) Аналіз ситуації та звернення до професійного етичного кодексу
    - c) Маніпуляція клієнтами
    - d) Ухилення від виконання обов'язків
  4. Чому важлива психологічна підтримка юристів?
    - a) Для допомоги у вирішенні моральних конфліктів
    - b) Для збільшення рівня стресу
    - c) Для зниження професійних стандартів
    - d) Для втрати компетентності
  5. Який спосіб допомагає юристу дотримуватися етичних принципів у складних ситуаціях?
    - a) Консультації з колегами, саморефлексія
    - b) Ігнорування професійних стандартів
    - c) Використання маніпуляцій
    - d) Емоційна ізоляція

Тема 18. Психологія роботи в екстремальних умовах

1. Яка головна характеристика психологічної готовності юристів до роботи в екстремальних умовах?
  - a) Відсутність емоцій
  - b) Висока стресостійкість і адаптивність
  - c) Відмова від прийняття рішень
  - d) Повна байдужість до небезпеки
2. Що є основною реакцією людини на стресову ситуацію?
  - a) Тільки агресія
  - b) Страх, тривога, мобілізація ресурсів
  - c) Повне ігнорування небезпеки
  - d) Відсутність будь-якої реакції
3. Які методи допомагають юристам справлятися з професійними кризами?
  - a) Виключно юридична підготовка
  - b) Тренінги з емоційної саморегуляції, медитація
  - c) Повне уникнення стресових ситуацій
  - d) Відмова від юридичної практики
4. Який фактор підвищує ризик емоційного вигорання юриста в екстремальних умовах?

ТЕСТИ

Модуль I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Юридична психологія як наука

1. Що є предметом юридичної психології?
  - a) Вивчення законодавства
  - b) Психологічні аспекти правової поведінки
  - c) Дослідження моральних норм
  - d) Вивчення історії права
2. До яких наук належить юридична психологія?
  - a) Тільки до юридичних
  - b) Тільки до психологічних
  - c) До міждисциплінарних
  - d) До медичних
3. Який метод юридичної психології дозволяє аналізувати документи та статистичні дані?
  - a) Лабораторний експеримент
  - b) Контент-аналіз
  - c) Інтерв'ю
  - d) Спостереження
4. Який із принципів юридичної психології є основоположним?
  - a) Емоційність
  - b) Системність
  - c) Випадковість
  - d) Суб'єктивність
5. Який метод найчастіше використовується для оцінки особистості правопорушника?
  - a) Спостереження
  - b) Психодіагностика
  - c) Анкетування
  - d) Статистичний аналіз

Тема 2. Історія розвитку юридичної психології

1. У якій епосі виникли перші уявлення про психологію правової поведінки?
  - a) В епоху Просвітництва
  - b) В Античності
  - c) У XX столітті
  - d) В Новий час

2. Яка наука відіграла ключову роль у становленні юридичної психології?
  - a) Астрономія
  - b) Криміналістика
  - c) Філософія
  - d) Біологія
3. Хто з учених вплинув на розвиток юридичної психології?
  - a) Ісаак Ньютон
  - b) Габріель Тард
  - c) Чарльз Дарвін
  - d) Альберт Ейнштейн
4. У якому столітті юридична психологія почала формуватися як окрема галузь науки?
  - a) XVIII
  - b) XIX
  - c) XX
  - d) XXI
5. Яка сучасна тенденція визначає розвиток юридичної психології?
  - a) Відмова від міждисциплінарного підходу
  - b) Використання штучного інтелекту та великих даних
  - c) Ізоляція юридичної психології від інших наук
  - d) Зменшення ролі психологічних досліджень у правозастосуванні

Тема 3. Психологічні основи правової поведінки

1. Що є структурними елементами правової поведінки?
  - a) Тільки мотиви та дії
  - b) Суб'єкт, мотиви, цілі, дії, результати
  - c) Лише суб'єкт і результати
  - d) Лише дії та наслідки
2. Який фактор впливає на правову мотивацію особистості?
  - a) Лише біологічні особливості
  - b) Соціальні інститути
  - c) Випадковість
  - d) Лише рівень інтелекту
3. Як називається поведінка, що порушує правові норми?
  - a) Нейтральна
  - b) Девіантна
  - c) Нормативна
  - d) Адаптивна
4. Який фактор може сприяти делінквентній поведінці?
  - a) Високий рівень правосвідомості
  - b) Соціальна ізоляція
  - c) Професійна освіта
  - d) Висока мотивація до навчання

4. Які групи засуджених мають особливі психологічні потреби?
  - a) Молодь та жінки
  - b) Виключно чоловіки
  - c) Особи без кримінального досвіду
  - d) Особи, які мають високий соціальний статус
5. Що може допомогти в успішній адаптації колишніх засуджених після звільнення?
  - a) Соціальна підтримка, навчальні програми та працевлаштування
  - b) Ізоляція від суспільства
  - c) Ігнорування проблем колишніх засуджених
  - d) Жорстке ставлення та відсутність допомоги

Тема 16. Психологія поведінки натовпу

1. Які основні характеристики має поведінка натовпу?
  - a) Раціональність та контроль
  - b) Імпульсивність, анонімність, зниження відповідальності
  - c) Відсутність соціального впливу
  - d) Логічність та послідовність
2. Що сприяє активізації агресії в натовпі?
  - a) Контроль з боку лідерів
  - b) Соціальне зараження та емоційний вплив
  - c) Висока індивідуальна відповідальність
  - d) Чітке дотримання законів
3. Які психологічні методи можуть допомогти у запобіганні масовим заворушенням?
  - a) Жорсткі репресії
  - b) Інформаційна робота, переговори
  - c) Ігнорування ситуації
  - d) Залучення натовпу до агресивних дій
4. Яку роль відіграє лідер у натовпі?
  - a) Підвищує рівень самостійності людей
  - b) Направляє дії учасників натовпу
  - c) Не має жодного впливу
  - d) Виключно створює паніку
5. Який фактор може впливати на масову паніку?
  - a) Раціональне мислення
  - b) Невизначеність та страх
  - c) Висока особиста відповідальність
  - d) Контроль над ситуацією

Тема 17. Психологія етичних дилем в юридичній практиці

1. Що є основою професійної етики юриста?
  - a) Обман клієнтів
  - b) Дотримання законності, чесності, конфіденційності

- c) Виявлення злочинців
- d) Встановлення фактів без урахування психологічних аспектів
- 2. Яка з наведених ситуацій може бути підставою для призначення судово-психологічної експертизи?
  - a) Визначення вини підозрюваного
  - b) Оцінка емоційного стану потерпілого
  - c) Встановлення юридичних фактів
  - d) Вирішення спору про власність
- 3. Який метод використовується під час проведення судово-психологічної експертизи?
  - a) Юридичний аналіз
  - b) Психодіагностичне тестування
  - c) Випадковий вибір доказів
  - d) Математичні розрахунки
- 4. Що досліджує віктимологічна експертиза?
  - a) Рівень віктимності потерпілого
  - b) Стан психічного здоров'я обвинуваченого
  - c) Факти злочинної діяльності
  - d) Юридичні аспекти договору
- 5. Яка роль психологічної експертизи у кримінальному процесі?
  - a) Оцінка правових документів
  - b) Надання психологічних висновків для суду
  - c) Виключно консультації адвокатів
  - d) Формування остаточного судового рішення без інших доказів

Тема 15. Пенітенціарна психологія

- 1. Що є головною метою ресоціалізації засуджених?
  - a) Підготовка до повторного злочину
  - b) Адаптація до життя в суспільстві після відбуття покарання
  - c) Виключення засудженого з суспільства
  - d) Підтримка соціальної ізоляції
- 2. Як ізоляція впливає на психологічний стан засуджених?
  - a) Покращує їхні соціальні навички
  - b) Сприяє розвитку психічних розладів та стресу
  - c) Робить їх більш відкритими для спілкування
  - d) Не має жодного впливу
- 3. Який метод допомагає знизити рівень конфліктів у виправних установах?
  - a) Посилення контролю
  - b) Впровадження психологічних тренінгів та програм реабілітації
  - c) Збільшення кількості ізоляційних камер
  - d) Обмеження соціальних контактів

- 5. Які психологічні особливості часто мають правопорушники?
  - a) Високий рівень самоконтролю
  - b) Агресивність, низька тривожність
  - c) Розвинена емпатія
  - d) Відсутність імпульсивності

Тема 4. Психологічні аспекти особистості в юридичній діяльності

- 1. Яка риса характеру є важливою для юриста?
  - a) Агресивність
  - b) Емоційна стійкість
  - c) Байдужість
  - d) Замкнутість
- 2. Який фактор може призвести до професійної деформації юриста?
  - a) Висока зарплата
  - b) Наявність професійного наставника
  - c) Рутинність завдань та стрес
  - d) Баланс між роботою та особистим життям
- 3. Який психологічний навик є ключовим для прийняття рішень юристом?
  - a) Інтуїція
  - b) Аналітичне мислення
  - c) Імпульсивність
  - d) Фантазія
- 4. Як називається феномен, коли юрист починає сприймати всіх людей як потенційних правопорушників?
  - a) Професійна адаптація
  - b) Професійна деформація
  - c) Емоційне вигорання
  - d) Правова соціалізація
- 5. Яке поняття визначає здатність юриста справлятися з високими емоційними навантаженнями?
  - a) Психологічна стійкість
  - b) Юридична компетентність
  - c) Фізична підготовка
  - d) Професійна деформація

Тема 5. Психологія спілкування у професійній діяльності юриста

- 1. Який вид комунікації є ключовим для юриста?
  - a) Невербальна
  - b) Ділова
  - c) Художня
  - d) Ігрова
- 2. Який невербальний елемент може впливати на ефективність спілкування юриста?

- a) Колір одягу
  - b) Тон голосу, жести
  - c) Довжина судового документа
  - d) Рівень знань у математиці
3. Який метод допомагає уникати конфліктів у юридичній діяльності?
    - a) Ігнорування співрозмовника
    - b) Використання медіації
    - c) Фізичний вплив
    - d) Підвищення голосу
  4. Яка психологічна характеристика є важливою для спілкування юриста з клієнтами?
    - a) Відсутність емпатії
    - b) Емпатія та активне слухання
    - c) Замкнутість
    - d) Невпевненість
  5. Який фактор може підвищити ефективність переговорів юриста?
    - a) Агресія
    - b) Аргументована позиція
    - c) Маніпуляція
    - d) Відсутність підготовки

Тема 6. Кризові стани та їх подолання в юридичній діяльності

1. Яке поняття визначає стан емоційного виснаження внаслідок стресу на роботі?
  - a) Професійна адаптація
  - b) Емоційне вигорання
  - c) Юридична компетентність
  - d) Кар'єрне зростання
2. Який із зазначених чинників може сприяти розвитку стресу в юридичній діяльності?
  - a) Висока зарплата
  - b) Нестача часу та відповідальність
  - c) Дружня атмосфера в колективі
  - d) Самореалізація
3. Який метод допомагає знижувати рівень стресу у професійній діяльності юриста?
  - a) Повне занурення у роботу без відпочинку
  - b) Використання технік релаксації та саморегуляції
  - c) Ізоляція від колег
  - d) Уникнення складних справ
4. Що є одним із наслідків тривалого стресу в юридичній практиці?
  - a) Підвищення професійної ефективності
  - b) Розвиток психологічної напруги та порушень здоров'я

- b) Чіткість комунікації та контроль над ситуацією
  - c) Випадковість у прийнятті рішень
  - d) Відмова від слухання сторін
5. Яка з навичок є ключовою для судових дебатів?
    - a) Вміння переконливо аргументувати
    - b) Відсутність логіки в промові
    - c) Підвищення голосу для впливу
    - d) Ігнорування позиції іншої сторони

Тема 13. Психологічні засади адвокатської діяльності

1. Які особисті якості важливі для адвоката?
  - a) Емпатія, стресостійкість
  - b) Байдужість до клієнта
  - c) Низький рівень комунікації
  - d) Підвищена агресивність
2. Яка психологічна навичка допомагає адвокату переконливо вести справу?
  - a) Вміння маніпулювати клієнтом
  - b) Вміння аргументувати та аналізувати
  - c) Відсутність емоційного контролю
  - d) Ігнорування законодавства
3. Що допомагає адвокату ефективно будувати стратегію захисту?
  - a) Інтуїція
  - b) Аналіз справи та її правових аспектів
  - c) Випадковий вибір тактики
  - d) Відсутність підготовки
4. Чому важливі комунікативні навички у роботі адвоката?
  - a) Для створення довірливих стосунків із клієнтом
  - b) Для залякування опонентів
  - c) Для уникнення професійного розвитку
  - d) Для ухилення від відповідальності
5. Що є основним етичним принципом адвоката?
  - a) Обман клієнта
  - b) Конфіденційність та чесність
  - c) Відмова від захисту
  - d) Порушення професійних норм

Модуль III. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 14. Судово-психологічна експертиза

1. Яка основна мета судово-психологічної експертизи?
  - a) Визначення правових норм
  - b) Оцінка психологічного стану осіб у правовому процесі

- c) Байдужість до справи
  - d) Нестача уваги до деталей
2. Яка психологічна особливість допомагає слідчому ефективно проводити допит?
    - a) Вміння маніпулювати
    - b) Вміння слухати та аналізувати відповіді
    - c) Відсутність професійних навичок
    - d) Відмова від встановлення контакту
  3. Який психологічний метод допомагає отримати правдиві свідчення?
    - a) Погрози
    - b) Емпатія та довіра
    - c) Примус та фізичний тиск
    - d) Ігнорування почуттів свідка
  4. Що найбільше впливає на ефективність розслідування злочину?
    - a) Інтуїція слідчого
    - b) Використання наукових методів та психологічного аналізу
    - c) Випадковий успіх
    - d) Байдужість до деталей
  5. Чому важливо розуміти психологічний стан підозрюваного під час слідства?
    - a) Щоб виявити його слабкі сторони
    - b) Щоб розуміти мотиви та передбачати поведінку
    - c) Щоб створити додатковий тиск
    - d) Щоб уникнути з'ясування деталей злочину

Тема 12. Психологія судової діяльності

1. Яка психологічна характеристика є важливою для судді?
  - a) Об'єктивність та емоційна стійкість
  - b) Агресивність
  - c) Підвищена емоційність
  - d) Відсутність аналітичного мислення
2. Який чинник може вплинути на ухвалення судового рішення?
  - a) Особисті упередження
  - b) Суто юридичні норми
  - c) Випадковість
  - d) Відсутність аналізу доказів
3. Як суддя має керувати конфліктними ситуаціями в судовому процесі?
  - a) Ігнорувати суперечки
  - b) Використовувати комунікативні навички
  - c) Залишати зал суду при конфліктах
  - d) Підтримувати одну зі сторін
4. Що допомагає судді ефективно управляти судовим процесом?
  - a) Емоційна нестабільність

- c) Покращення пам'яті та концентрації
  - d) Підвищення рівня мотивації
5. Який метод допомагає юристу підтримувати психологічний баланс у складних ситуаціях?
    - a) Регулярні перерви та відпочинок
    - b) Уникнення будь-яких соціальних контактів
    - c) Постійне відволікання на розваги під час роботи
    - d) Повне ігнорування стресових факторів

Тема 7. Психологія злочинної поведінки

1. Що є ключовим фактором, що впливає на формування злочинної поведінки?
  - a) Лише особистісні риси
  - b) Лише соціальне середовище
  - c) Поєднання особистісних та соціальних чинників
  - d) Випадкові обставини
2. Який мотив найчастіше зустрічається у злочинній поведінці?
  - a) Випадковість
  - b) Фінансова вигода, агресія, помста
  - c) Випадкове рішення без мотиву
  - d) Виключно зовнішній примус
3. Як називається етап після вчинення злочину, коли правопорушник намагається уникнути відповідальності?
  - a) Підготовка
  - b) Виконання
  - c) Постзлочинна поведінка
  - d) Спонтанний вплив
4. Який із чинників найбільше впливає на ухвалення рішення про злочин?
  - a) Тільки інтелектуальні здібності
  - b) Тільки сімейне виховання
  - c) Соціальні умови, мотиви, психологічний стан
  - d) Фізичний розвиток
5. Що може сприяти зниженню рівня злочинності?
  - a) Виключно посилення кримінального покарання
  - b) Робота з причинами злочинності (виховання, профілактика)
  - c) Ігнорування соціальних проблем
  - d) Зменшення ролі правових інститутів

Тема 8. Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників

1. Який фактор найбільше впливає на девіантну поведінку підлітків?
  - a) Генетична схильність
  - b) Соціальне середовище
  - c) Тільки особисті якості
  - d) Освіта

2. Чому підлітки частіше схильні до правопорушень, ніж дорослі?
  - a) Через недорозвинену відповідальність
  - b) Через високий рівень життєвого досвіду
  - c) Через усвідомлене бажання йти проти норм
  - d) Через вроджені кримінальні схильності
3. Який метод є ефективним у профілактиці злочинності серед неповнолітніх?
  - a) Ізоляція від суспільства
  - b) Соціальна адаптація та підтримка
  - c) Примусове покарання без реабілітації
  - d) Повна байдужість до поведінки підлітка
4. Який психологічний прийом може бути використаний під час допиту неповнолітнього?
  - a) Тиск та залякування
  - b) Створення довірчої атмосфери
  - c) Відмова від пояснень
  - d) Маніпулятивні методи
5. Який фактор підвищує ризик делінквентної поведінки серед підлітків?
  - a) Високий рівень самоконтролю
  - b) Відсутність родинної підтримки
  - c) Високий рівень освіти
  - d) Соціальна інтеграція

Тема 9. Психологія потерпілого та віктимологія

1. Що таке віктимність?
  - a) Схильність людини до вчинення злочину
  - b) Схильність людини ставати жертвою злочину
  - c) Уникнення правопорушень
  - d) Лише правова відповідальність
2. Які психологічні стани найчастіше переживає потерпілий?
  - a) Спокій та радість
  - b) Стрес, страх, тривога
  - c) Байдужість до ситуації
  - d) Захоплення
3. Який фактор підвищує ризик стати жертвою злочину?
  - a) Висока самооцінка
  - b) Відсутність самозахисту та правової обізнаності
  - c) Сильний соціальний статус
  - d) Постійний контроль над ситуацією
4. Які методи психологічної допомоги використовують для потерпілих від злочинів?
  - a) Ігнорування проблеми
  - b) Консультування та реабілітація

- c) Обмеження їхніх прав
  - d) Повне усунення з суспільства
5. Який метод використовується для створення довірчої атмосфери під час допиту потерпілого?
  - a) Психологічний тиск
  - b) Спокійне ставлення, підтримка
  - c) Залякування
  - d) Уникнення комунікації

Модуль II. КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 10. Психологія злочинних груп і організованої злочинності

1. Яка особливість характерна для злочинної групи?
  - a) Відсутність ієрархії
  - b) Спільна мета та розподіл ролей
  - c) Випадковий характер діяльності
  - d) Одноразовий характер злочину
2. Що найчастіше об'єднує учасників злочинної групи?
  - a) Випадковий збіг інтересів
  - b) Спільні цілі, психологічний вплив
  - c) Відсутність альтернативи
  - d) Законопослушність
3. Який психологічний чинник сприяє згуртованості злочинної групи?
  - a) Байдужість до інших
  - b) Почуття групової підтримки
  - c) Конфлікт між учасниками
  - d) Відсутність довіри
4. Які психологічні особливості характерні для лідерів злочинних угруповань?
  - a) Пасивність та невпевненість
  - b) Маніпулятивність, харизматичність
  - c) Відсутність впливу на групу
  - d) Страх перед владою
5. Який психологічний метод використовують для боротьби з організованою злочинністю?
  - a) Ігнорування діяльності угруповань
  - b) Вплив на внутрішню структуру групи
  - c) Посилення соціального впливу групи
  - d) Налагодження дружніх стосунків із лідерами

Тема 11. Психологія слідчої та прокурорської діяльності

1. Які особистісні риси важливі для ефективної слідчої діяльності?
  - a) Агресивність, нетерпимість
  - b) Аналітичне мислення, стресостійкість